

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को मौद्रिक नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
साउन २०७७

गभर्नर श्री महा प्रसाद अधिकारीले
२०७७ साउन २ गते
सार्वजनिक गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को मौद्रिक नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
नेपाल

फोन नं. ४४१०१५८

Website: www.nrb.org.np

विषय सूची

पृष्ठभूमि	१
अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक स्थिति.....	२
समष्टिगत आर्थिक स्थिति.....	३
वित्तीय क्षेत्र स्थिति.....	४
आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को मौद्रिक नीतिको समीक्षा	७
मौद्रिक व्यवस्थापन.....	७
वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रमको समीक्षा.....	८
कोभिड-१९ को सन्दर्भमा गरिएका प्रमुख नीतिगत व्यवस्था.....	९
आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को परिदृश्य.....	१०
आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को मौद्रिक नीतिको स्वरूप	११
कार्यदिशा	११
आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य.....	१२
सञ्चालन लक्ष्य तथा उपकरण.....	१२
आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को वित्तीय क्षेत्र सम्बन्धी व्यवस्था	१३
कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था.....	१३
आर्थिक पुनरुत्थान लक्षित विशेष कार्यक्रम.....	१६
कोभिड-१९ बाट अति प्रभावित पेशा/व्यवसाय सञ्चालन कर्जा.....	१७
कर्जा भुक्तानी अवधिको म्याद थप, कर्जा पुनरसंरचना तथा पुनरतालिकीकरण.....	१७
वित्तीय क्षेत्र सुदृढीकरण.....	१९
नियमन तथा सुपरिवेक्षण.....	२०
लघुवित्त	२२
भुक्तानी प्रणाली	२३
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	२४
संस्थागत सुशासन, वित्तीय साक्षरता र ग्राहक संरक्षण.....	२५
अनुसूची १ मौद्रिक प्रक्षेपण	
अनुसूची २ आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को मौद्रिक नीतिको लक्ष्य तथा प्रगति विवरण	
तालिका सूची	

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को मौद्रिक नीति

पृष्ठभूमि

१. आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को मौद्रिक नीति कोभिड-१९ महामारीले विश्वभर मानवीय संकटका साथै आर्थिक संकट उत्पन्न गरेको भिन्न परिवेशमा तर्जुमा गरिएको छ । एक शताब्दी पछिको अप्रत्याशित महामारीबाट १ करोड ३९ लाख भन्दा बढी मानिस संक्रमित भएका छन् भने ५ लाख ९३ हजारले ज्यान गुमाएका छन् । विश्व अर्थतन्त्र सन् १९३० को दशकको महामन्दी पछिको सबैभन्दा ठूलो संकुचनमा गएको छ । विश्वले एकै पटक स्वास्थ्य संकट र आर्थिक संकट व्यहोर्नु परेका कारण गरिबी, बेरोजगारी र आय असमानता बढ्ने अनुमान छ ।
२. सामाजिक न्याय सहितको दीगो तथा उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्दै 'समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली' को राष्ट्रिय आकांक्षा हासिल गर्ने आधारशीला तयार हुँदै गरेको अवस्थामा कोभिड-१९ ले अनपेक्षित चुनौती थपेको छ । लगातार तीन वर्षको उच्च आर्थिक वृद्धि पछि आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा न्यून आर्थिक वृद्धि रहेको अनुमान छ । मुद्रास्फीति लक्षित सीमाभित्रै रहेको छ भने आयात संकुचन भएका कारण व्यापार घाटा तथा चालु खाता घाटामा सुधार आएको छ । शोधनान्तर बचत उल्लेख्य बढेको छ । निक्षेप परिचालनको तुलनामा कर्जा विस्तार कम रहेको छ ।
३. वित्तीय पहुँच उल्लेख्य विस्तार भएको छ । वित्तीय कारोबारमा विद्युतीय भुक्तानीको प्रयोग बढ्दै गइरहेको छ । वित्तीय विस्तारसँगै आधुनिक भुक्तानी प्रणालीका लागि पूर्वाधार विकासको काम अगाडि बढेको छ । मोबाइल बैंकिङको प्रयोग बढेका कारण बन्दाबन्दीको समयमा समेत बैंकिङ कारोबार सहज भएको छ ।
४. कोभिड-१९ का कारण विश्वभर नै श्रम बजार र विप्रेषण आप्रवाह प्रभावित हुने अनुमान छ । वैदेशिक रोजगारीमा गएको श्रमशक्ति फर्किने क्रमसँगै त्यसको असर आन्तरिक श्रम बजारमा पनि पर्ने भएको छ । प्रमुख श्रमगन्तव्य मुलुकहरु आर्थिक संकुचनमा गएसँगै विप्रेषण आप्रवाहमा कमी आएमा सो को असर बैंकिङ क्षेत्रको साधन परिचालन, वाह्य क्षेत्र सन्तुलन तथा गरिबी निवारणमा पर्ने देखिएको छ ।
५. कोभिड-१९ महामारीले अर्थतन्त्रमा पारेको असर व्यवस्थापन गर्न मौद्रिक नीतिले मूल्य र वाह्य क्षेत्र स्थायित्व कायम राख्दै आर्थिक पुनरुत्थानमा जोड दिनुपर्ने अवस्था छ । आर्थिक गतिविधिलाई चलायमान बनाउन कोभिड-१९ बाट प्रभावित क्षेत्रको कर्जा व्यवस्थापन र

पहुँचमा सहजीकरण गर्नुपर्ने र वित्तीय साधनलाई उद्यमशीलता विकास, उत्पादन अभिवृद्धि र रोजगारी सिर्जना गर्नेतर्फ प्रोत्साहित गर्नुपर्ने भएको छ ।

६. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक स्थिति एवम् परिदृश्यलाई ध्यानमा राखी नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को व्यवस्था बमोजिम आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको छ । यसका साथै नेपाल सरकारको पन्ध्रौँ पञ्चवर्षीय योजना, आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को बजेट, वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति र यस बैंकको तेस्रो रणनीतिक योजनालाई समेत मौद्रिक नीति तर्जुमाको आधारको रूपमा लिइएको छ । सबै सरोकारवालाहरुबाट प्राप्त सुझावलाई समेत ध्यानमा राखी यो मौद्रिक नीति तर्जुमा गरिएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक स्थिति

७. कोभिड-१९ संक्रमण नियन्त्रण तथा रोकथामका लागि विश्वव्यापी रूपमा अवलम्बन गरिएका उपायहरुबाट उत्पादनदेखि आपूर्तिसम्मका श्रृंखला अवरुद्ध भई विश्व अर्थतन्त्र संकुचनमा गएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले जुन २०२० मा अद्यावधिक गरेको वर्ल्ड इकोनोमिक आउटलुक अनुसार सन् २०२० मा विश्व अर्थतन्त्र ४.९ प्रतिशतले संकुचन हुने प्रक्षेपण गरेको छ ।
८. विकसित मुलुकहरुको अर्थतन्त्र सन् २०१९ मा १.७ प्रतिशतले विस्तार भएकोमा सन् २०२० मा ८ प्रतिशतले संकुचन हुने अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषको प्रक्षेपण छ । उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्र सन् २०१९ मा ३.७ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा सन् २०२० मा ३ प्रतिशतले संकुचन हुने प्रक्षेपण छ ।
९. एशियाली अर्थतन्त्र सन् २०२० मा १.६ प्रतिशतले संकुचन हुने अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषको प्रक्षेपण छ । यसमध्ये भारतको अर्थतन्त्र ४.५ प्रतिशतले संकुचन हुने र चीनको अर्थतन्त्र १ प्रतिशतले विस्तार हुने प्रक्षेपण छ । नेपालको आर्थिक वृद्धि भने १ प्रतिशतमा सीमित हुने अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषको प्रक्षेपण छ ।
१०. कोभिड-१९ का कारण समष्टिगत मागमा संकुचन आउनुका साथै पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा समेत गिरावट आएकोले मुद्रास्फीति केही न्यून रहेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले विकसित अर्थतन्त्रहरुमा सन् २०१९ मा १.४ प्रतिशत मुद्रास्फीति रहेकोमा सन् २०२० मा ०.३ प्रतिशत हुने प्रक्षेपण गरेको छ । उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरुमा उपभोक्ता

मुद्रास्फीति सन् २०१९ को ५.१ प्रतिशतको तुलनामा सन् २०२० मा ४.४ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ ।

११. विश्व अर्थतन्त्रमा देखिएका चुनौतीहरु सामना गर्न अधिकांश मुलुकहरुले विस्तारकारी मौद्रिक एवम् वित्त नीति अवलम्बन गरेका छन् । कोभिड-१९ संकटबाट सिर्जित अनिश्चितताका बावजुद धेरै मुलुकहरुले आर्थिक क्रियाकलाप सहज बनाउन बन्दाबन्दी लगायतका व्यवस्थाहरु क्रमशः खुकुलो बनाउँदै लगेका छन् ।

समष्टिगत आर्थिक स्थिति

आर्थिक वृद्धि र मूल्य स्थिति

१२. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा ७ प्रतिशत आर्थिक वृद्धि हासिल भएकोमा आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा २.२८ प्रतिशतमा सीमित रहेको केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको प्रारम्भिक अनुमान छ । कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर २.६ प्रतिशत, उद्योग क्षेत्रको ३.२ प्रतिशत तथा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर २ प्रतिशत रहेको अनुमान छ ।
१३. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको कुल गार्हस्थ्य बचतको अनुपात १८.१ प्रतिशत र कुल राष्ट्रिय बचतको अनुपात ४६ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यी अनुपातहरु क्रमशः १९ प्रतिशत र ४८.९ प्रतिशत रहेका थिए ।
१४. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल स्थिर पुँजी निर्माणको अनुपात २८.१ प्रतिशत र कुल पुँजी निर्माणको अनुपात ५०.२ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यी अनुपातहरु क्रमशः ३३.७ प्रतिशत र ५६.६ प्रतिशत रहेका थिए ।
१५. २०७७ जेठमा वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ४.५४ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को एघार महिनामा औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६.२८ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रास्फीति ४.५१ प्रतिशत रहेको थियो ।

सरकारी खर्च, राजस्व तथा आन्तरिक ऋण परिचालन

१६. महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट सार्वजनिक विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा संघीय सरकारको चालु खर्च रु. ७८६ अर्ब ५३ करोड, पुँजीगत खर्च रु. १९१ अर्ब ७७ करोड र वित्तीय व्यवस्थातर्फको खर्च रु. ११६ अर्ब ४ करोड गरी जम्मा रु. १०९४ अर्ब ३४ करोड खर्च भएको छ । यो अवधिमा राजस्व संकलन रु. ८४१ अर्ब ३६ करोड भएको छ ।

१७. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा नेपाल सरकारले कुल आन्तरिक ऋण परिचालन रु. १९४ अर्ब ६४ करोड र साँवा भुक्तानी रु. ३४ अर्ब ३९ करोड गरी खुद आन्तरिक ऋण रु. १६० अर्ब २५ करोड परिचालन गरेको छ। उक्त रकम कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ४.३ प्रतिशत हुन आउँछ।

वैदेशिक व्यापार, विप्रेषण आप्रवाह तथा शोधनान्तर स्थिति

१८. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को एघार महिनामा निर्यात ०.२ प्रतिशतले बढेर रु. ८८ अर्ब र आयात १५.३ प्रतिशतले घटेर रु. ११०० अर्ब ८१ करोड भएको छ। यस अवधिमा व्यापार घाटामा १६.४ प्रतिशतले सुधार आएको छ भने विप्रेषण आप्रवाह ३ प्रतिशतले घटेर रु. ७७४ अर्ब ८७ करोड कायम भएको छ।

१९. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को एघार महिनामा चालु खाता घाटा रु. ७१ अर्ब ६४ करोड र शोधनान्तर बचत रु. १७९ अर्ब ३७ करोड कायम भएको छ। आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को सोही अवधिमा चालु खाता घाटा रु. २४९ अर्ब ८ करोड र शोधनान्तर घाटा रु. ९० अर्ब ८३ करोड रहेको थियो।

२०. २०७७ जेठ मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति रु. १३०६ अर्ब ४६ करोड (अमेरिकी डलर १० अर्ब ७९ करोड) पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को एघार महिनाको आयातलाई आधार मान्दा बैकिङ्ग क्षेत्रसँग कायम रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति १३.३ महिनाको वस्तु तथा ११.७ महिनाको वस्तु र सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुने देखिएको छ।

२१. २०७६ असार मसान्तको तुलनामा २०७७ असार मसान्तमा अमेरिकी डलरसँग नेपाली रुपैयाँ ९.१५ प्रतिशतले अवमूल्यन भई अमेरिकी एक डलरको खरिद दर रु. १२०.३७ पुगेको छ।

वित्तीय क्षेत्र स्थिति

बैकिङ्ग क्षेत्र

२२. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को एघार महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको निक्षेप परिचालन १३.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३६६६ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा समेत निक्षेप परिचालन १३.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३१०५ अर्ब ७४ करोड पुगेको थियो।

२३. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को एघार महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको लगानीमा रहेको कर्जा १०.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३१७२ अर्ब ९८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जा १८.२ प्रतिशतले बढेर रु. २८३६ अर्ब ७ करोड पुगेको थियो।
२४. २०७६ चैत मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको लगानीमा रहेको कर्जामध्ये रु. १५ लाखसम्मको कर्जा १५ प्रतिशत, रु. १५ लाखदेखि रु. ५० लाखसम्मको कर्जा २४.९ प्रतिशत, रु. ५० लाखदेखि रु. १ करोडसम्मको कर्जा १०.२ प्रतिशत, रु. १ करोडदेखि रु. ५ करोडसम्मको कर्जा २२.३ प्रतिशत र रु. ५ करोड माथिको कर्जा २७.६ प्रतिशत रहेको छ।
२५. २०७७ जेठ मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्था (लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरु समेत) को चुक्ता पुँजी २०७६ असारको तुलनामा ८.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३४९ अर्ब ५९ करोड पुगेको छ। त्यसैगरी, यस अवधिमा पुँजीकोष ९.८ प्रतिशतले बढेर रु. ५१८ अर्ब ५ करोड कायम भएको छ।
२६. २०७७ जेठ मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरुको पुँजी कोष पर्याप्तता अनुपात १३.४ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको १३.४ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरुको १८.७ प्रतिशत रहेको छ। २०७६ असार मसान्तमा यी अनुपातहरु क्रमशः १४ प्रतिशत, १६ प्रतिशत र २०.४ प्रतिशत रहेका थिए।
२७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निष्क्रिय कर्जा अनुपात २०७६ असार मसान्तमा १.५२ प्रतिशत रहेकोमा २०७६ चैत मसान्तमा १.८१ प्रतिशत पुगेको छ। २०७६ चैत मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरुको निष्क्रिय कर्जा अनुपात १.७२ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको १.४८ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरुको ६.७६ प्रतिशत रहेको छ।
२८. बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई मर्जर तथा प्राप्तिमा जान प्रोत्साहित गर्न शुरु गरेपश्चात्को एक दशकमा १९६ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु (२५ वाणिज्य बैंक समेत) मर्जर तथा प्राप्ति प्रक्रियामा संलग्न भई ४६ संस्था कायम भएका छन्। यस अवधिमा ५ वाणिज्य बैंकहरु समेत गरी १५० संस्थाको इजाजत खारेज भएको छ। आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा ४ वाणिज्य बैंक सहित ३५ बैंक तथा वित्तीय संस्था मर्जर तथा प्राप्ति प्रक्रियामा संलग्न भई २० संस्थाको इजाजत खारेज भएको छ।
२९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखा विस्तारसँगै वित्तीय पहुँच बढेको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखा संख्या २०७६ असार मसान्तमा ८६८६ रहेकोमा २०७७ जेठ मसान्तमा ९७१६ पुगेको छ। उक्त अवधिमा प्रति बैंक शाखा जनसंख्या ३३६३ बाट घटेर ३०७५ कायम भएको छ।

सम्भौतीत बचत परिचालन

३०. कर्मचारी सञ्चय कोषको सम्पत्ति/दायित्व २०७६ असार मसान्तमा रु. ३४२ अर्ब ७२ करोड रहेकोमा २०७६ चैत मसान्तमा रु. ३७१ अर्ब ५८ करोड पुगेको छ। उक्त अवधिमा संचयकर्ताहरूको सञ्चित रकम ७.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३३३ अर्ब ७५ करोड पुगेको छ भने कर्जा सापटी ९.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २५५ अर्ब २ करोड पुगेको छ।
३१. नागरिक लगानी कोषको सम्पत्ति/दायित्व २०७६ असार मसान्तमा रु. १४८ अर्ब ९१ करोड रहेकोमा २०७६ चैत मसान्तमा रु. १६० अर्ब ५८ करोड पुगेको छ। सो अवधिमा कोष संकलन १.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १२८ अर्ब १२ करोड पुगेको छ भने कर्जा सापटी १३.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४६ अर्ब ३१ करोड पुगेको छ।
३२. विगत केही वर्षयता बीमा सेवा उल्लेख्य विस्तार हुँदै करिब २७ प्रतिशत नागरिक (वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नागरिक समेत) को बीमामा पहुँच पुगेको अनुमान छ। २०७६ असार मसान्तमा बीमा कम्पनीहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व रु. ३४७ अर्ब १६ करोड रहेकोमा १७.९ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७६ चैत मसान्तमा रु. ४०९ अर्ब १५ करोड पुगेको छ।

पुँजी बजार

३३. २०७६ असार मसान्तमा १२५९ रहेको नेप्से सूचकाङ्क २०७७ असार मसान्तमा १३६२.३४ कायम भएको छ। त्यसैगरी, २०७६ असार मसान्तमा बजार पुँजीकरण रु. १५६७ अर्ब ५० करोड रहेकोमा २०७७ असार मसान्तमा रु. १७९२ अर्ब ७६ करोड रहेको छ।
३४. वाणिज्य बैंकहरूलाई दीर्घकालीन ऋणपत्र जारी गरी वित्तीय साधन परिचालन गर्न प्रोत्साहित गरिएका कारण धितोपत्र बजारमा उपकरणगत विविधीकरण प्रारम्भ भएको छ। आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को एघार महिनामा १७ वाणिज्य बैंक र २ वित्त कम्पनी गरी १९ संस्थाले रु. ४५ अर्ब २५ करोडको ऋणपत्र निष्काशन गर्न यस बैंकबाट स्वीकृति प्राप्त गरेका छन्। २०७७ जेठ मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको रु. ५४ अर्ब २९ करोडको ऋणपत्र दायित्व रहेको छ।

सहकारी संस्था

३५. २०७५ फागुन मसान्तमा सहकारी संस्थाहरूको बचत परिचालन रु. ३४५ अर्ब ५८ करोड रहेकोमा २०७६ फागुन मसान्तमा रु. ३५० अर्ब ५८ करोड पुगेको छ। सो अवधिमा ऋण प्रवाह रु. ३३२ अर्ब ७१ करोडबाट वृद्धि भई रु. ३४१ अर्ब ७१ करोड कायम भएको छ।

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को मौद्रिक नीतिको समीक्षा

मौद्रिक व्यवस्थापन

३६. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा विस्तृत मुद्राप्रदायको वार्षिक वृद्धिदर १८ प्रतिशतमा सीमित गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा २०७७ जेठ मसान्तमा वार्षिक विन्दुगत वृद्धिदर १७.५ प्रतिशत रहेको छ ।
३७. मौद्रिक क्षेत्रबाट प्रवाह हुने कर्जामध्ये आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर २४ प्रतिशत र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जाको वृद्धिदर २१ प्रतिशतमा सीमित गर्ने प्रक्षेपण गरिएकोमा २०७७ जेठ मसान्तमा यी कर्जाको वार्षिक विन्दुगत वृद्धिदर क्रमशः १६.९ प्रतिशत र १३ प्रतिशत रहेको छ ।
३८. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा रु. २१९ अर्ब १५ करोड तरलता प्रवाह भएको छ । यस अर्न्तगत रिपोमार्फत रु. ११५ अर्ब ८७ करोड र स्थायी तरलता सुविधामार्फत रु. १०३ अर्ब २८ करोड प्रवाह भएको छ ।
३९. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा रु. ७८ अर्ब तरलता प्रशोचन भएको छ । यस अर्न्तगत रिभर्स रिपोमार्फत रु. ४८ अर्ब र निक्षेप संकलन बोलकबोलमार्फत रु. ३० अर्ब प्रशोचन भएको छ ।
४०. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा यस बैंकले वाणिज्य बैंकहरूबाट अमेरिकी डलर ४ अर्ब २० करोड खुद खरिद गरी रु. ४९२ अर्ब २४ करोड तरलता प्रवाह गरेको छ । सोही अवधिमा परिवर्त्य विदेशी मुद्रा बिक्री गरी रु. ४४२ अर्ब १३ करोडको भा.रु. खरिद गरेको छ ।
४१. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा वाणिज्य बैंकहरूबीच रु. १५०१ अर्ब ४५ करोड र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू (वाणिज्य बैंकहरूबीच बाहेक) बीच रु. १२९ अर्ब ४० करोडको अन्तरबैंक कारोबार भएको छ ।
४२. २०७७ असारमा ९१-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत ब्याजदर १.२७ प्रतिशत र वाणिज्य बैंकहरूबीचको भारित औसत अन्तरबैंक दर ०.३५ प्रतिशत रहेको छ । २०७६ असारमा यी दरहरू क्रमशः ४.९७ प्रतिशत र ४.५२ प्रतिशत रहेका थिए ।
४३. वाणिज्य बैंकहरूको औसत आधार दर २०७६ असारमा ९.५७ प्रतिशत रहेकोमा २०७७ जेठमा ८.६६ प्रतिशत कायम भएको छ । त्यसैगरी २०७७ जेठमा कर्जाको भारित औसत ब्याजदर १०.४३ प्रतिशत र निक्षेपको भारित औसत ब्याजदर ६.१७ प्रतिशत कायम भएको

छ। २०७६ असारमा कर्जाको भारित औसत ब्याजदर १२.१३ प्रतिशत र निक्षेपको भारित औसत ब्याजदर ६.६० प्रतिशत रहेका थिए।

वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रमको समीक्षा

४४. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को एघार महिनामा वाणिज्य बैंकहरूले विदेशबाट ९ करोड अमेरिकी डलर ऋण लिने स्वीकृति प्राप्त गरेकोमा ७ करोड अमेरिकी डलर प्राप्त गरेका छन्। यस अवधिमा ३ लघुवित्त वित्तीय संस्थाले अमेरिकी डलर २ करोड ६ लाख र जापानी येन १ करोड १० लाख ऋण लिने स्वीकृति पाएका छन्। यो व्यवस्था लागू भएपश्चात् बैंक तथा वित्तीय संस्थाले हालसम्म ११ करोड ८१ लाख अमेरिकी डलर र १ करोड १० लाख जापानी येन परिचालन गरेका छन्।
४५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले संस्थागत विदेशी निक्षेपकर्ता तथा गैर-आवासीय नेपालीबाट न्यूनतम २ वर्ष अवधिको विदेशी मुद्रा मुद्दती निक्षेप स्वीकार गर्नसक्ने व्यवस्था गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को एघार महिनामा ८ लाख ८१ हजार अमेरिकी डलर निक्षेप परिचालन भएको छ।
४६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कुल स्वदेशी मुद्रा निक्षेपको बढीमा ५० प्रतिशतसम्म संस्थागत निक्षेप परिचालन गर्न पाउने व्यवस्था गरिएकोमा २०७७ जेठमा यस्तो निक्षेपको औसत अंश ४५.१ प्रतिशत रहेको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो कुल स्वदेशी निक्षेपको अधिकतम १० प्रतिशतसम्म मात्र एक संस्थाबाट निक्षेप परिचालन गर्न पाउने व्यवस्था रहेको छ।
४७. वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो चुक्ता पुँजीको न्यूनतम २५ प्रतिशत बराबर ऋणपत्र जारी गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा १२ वाणिज्य बैंकले ऋणपत्रमार्फत रु. २६ अर्ब ९ करोडको साधन परिचालन गरेका छन्।
४८. उत्पादनशील गतिविधि तथा निर्यातलाई प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्यले यस बैंकबाट सहूलियत दरमा प्रदान गरिदै आएको पुनरकर्जा २०७७ असार मसान्तमा रु. ७ अर्ब ४९ करोड लगानीमा रहेको छ। यस अन्तर्गत साधारण पुनरकर्जा रु. ५ अर्ब ८८ करोड र भुकम्प पीडितलाई प्रवाह गरिएको पुनरकर्जा रु. १ अर्ब ६१ करोड रहेको छ।
४९. वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो कुल कर्जाको न्यूनतम १० प्रतिशत कृषि क्षेत्रमा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा २०७७ जेठ मसान्तमा रु. २६१ अर्ब १५ करोड अर्थात् कुल कर्जाको ९.७ प्रतिशत प्रवाह भएको छ। यसैगरी उर्जा तथा पर्यटनमा १५ प्रतिशत कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने

व्यवस्था रहेकोमा उर्जामा रु. १४४ अर्ब १४ करोड अर्थात कुल कर्जाको ५.३ प्रतिशत र पर्यटनमा रु. १२९ अर्ब ७० करोड अर्थात कुल कर्जाको ४.८ प्रतिशत कर्जा प्रवाह भएको छ ।

५०. वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीले आफ्नो कुल कर्जा लगानीको न्यूनतम ५ प्रतिशत विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा २०७७ जेठ मसान्तमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूको विपन्न वर्गमा रु. १८९ अर्ब ७१ करोड कर्जा लगानी भएको छ । यो रकम कुल कर्जा लगानीको ५.९ प्रतिशत हुन आउँछ ।
५१. कृषि, घरेलु तथा साना उद्यम लगायतका व्यवसाय सञ्चालनमा कर्जा प्रवाह बढाउँदै उत्पादन तथा रोजगारी अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले सञ्चालित सहूलियतपूर्ण कर्जा कार्यक्रमबाट २०७७ जेठ मसान्तसम्म २९ हजार १५७ ऋणी लाभान्वित भएका छन् भने रु. ५५ अर्ब ५४ करोड कर्जा लगानीमा रहेको छ ।
५२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाका सेवाग्राहीको गुनासा व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले यस बैंकमा रहेको गुनासो सुनुवाई इकाईलाई वित्तीय ग्राहक संरक्षण इकाई (Financial Consumer Protection Unit) मा रूपान्तरण गरिएको छ ।
५३. स्थानीय तहका सबै वडामा वित्तीय सेवाको पहुँच सुनिश्चित गर्ने उद्देश्यले बैंक शाखा नभएका वडाहरूमा शाखारहित बैंकिङ्ग सेवा प्रदान गर्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु नपर्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । २०७६ असार मसान्तमा शाखारहित बैंकिङ्ग केन्द्र संख्या १५३० रहेकोमा २०७७ जेठ मसान्तमा १६३२ पुगेको छ ।

कोभिड-१९ को सन्दर्भमा गरिएका प्रमुख नीतिगत व्यवस्था

५४. कोभिड-१९ संक्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्न चालिएका कदमबाट अर्थतन्त्रमा परेको असरलाई दृष्टिगत गरी तरलता सहज बनाउने, व्याजदरमा छुट दिने र कर्जाको भाखा सार्ने लगायतका व्यवस्थाहरू अवलम्बन गरी कार्यान्वयनमा रहेका छन् :
  - (क) २०७६ चैत १६ देखि लागू हुने गरी अनिवार्य नगद अनुपात ४ प्रतिशतबाट ३ प्रतिशत र बैंकदर ६ प्रतिशतबाट ५ प्रतिशत कायम गरिएको ।
  - (ख) नीतिगत दरको रूपमा रहेको रिपो दर ४.५ प्रतिशतबाट ३.५ प्रतिशत कायम गरिएको ।

- (ग) तोकिएका क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जाको २०७६ चैतमा कायम ब्याजदरमा आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को चौथो त्रयमासको लागि २ प्रतिशत विन्दुले ऋणीलाई ब्याज छुट दिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको । लघुवित्त वित्तीय संस्थाको हकमा ३ प्रतिशत र थोक कर्जा कारोबार गर्ने लघुवित्त वित्तीय संस्थाको हकमा २ प्रतिशत विन्दुले ब्याजदर छुट दिनु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।
- (घ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कायम गर्नुपर्ने Countercyclical Buffer सम्बन्धी व्यवस्था स्थगन गरिएको ।
- (ङ) ऋणीले २०७६ चैत, २०७७ बैशाख र जेठ मसान्तमा भुक्तान गर्नुपर्ने कर्जाको साँवा तथा ब्याज रकम २०७७ असार मसान्तसम्म भुक्तान गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको ।
- (च) ऋणीले २०७६ चैतमा भुक्तानी गर्नुपर्ने कर्जाको किस्ता सोही महिनामा भुक्तानी गरेमा ब्याजमा १० प्रतिशत छुट पाउने व्यवस्था गरिएको ।
- (छ) चालु पुँजी प्रकृतिका अल्पकालीन कर्जाहरुको भुक्तानी अवधि ६० दिनसम्म थप गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको ।
- (ज) कोभिड-१९ बाट संक्रमितको उपचारमा सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले निजी स्वास्थ्य संस्थाको सेवा विस्तार वा स्तरोन्नतिको लागि प्रवाह हुने कर्जा प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्था गरिएको ।
- (झ) वैदेशिक रोजगारीमा जान अनुमति लिएका तर संक्रमणका कारण जान नपाएका व्यक्तिहरुले उद्योग व्यवसाय संचालन गर्न कर्जा माग गरेमा निवेदन दिएको ७ कार्य दिनभित्र सहूलियतपूर्ण कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको ।
- (ञ) बन्दाबन्दीको अवधिमा RTGS मार्फत गरिने कारोबारमा शुल्क नलाग्ने व्यवस्था गरिएको । साथै, मोवाइल बैंकिङ्ग, इन्टरनेट बैंकिङ्ग, वालेट जस्ता माध्यमबाट गरिने भुक्तानी कारोबारको सीमा वृद्धि गरिएको ।

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को परिदृश्य

५५. सन् २०२१ मा विश्व अर्थतन्त्र पुनरुत्थान हुने अनुमान छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले विश्व अर्थतन्त्र सन् २०२१ मा ५.४ प्रतिशतले विस्तार हुने प्रक्षेपण गरेको छ । सन् २०२१ मा विकसित मुलुकहरुको मुद्रास्फीति १.१ प्रतिशत र उदीयमान तथा विकासोन्मुख मुलुकहरुको मुद्रास्फीति ४.५ प्रतिशतमा सीमित हुने प्रक्षेपण छ ।

५६. नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को बजेटमा ७ प्रतिशत आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य राखेको छ । धान रोपाईका लागि मनसुन अनुकूल रहेको, कृषि कर्जा विस्तारलाई प्राथमिकतामा राखिएको र श्रमशक्ति थपिएका कारण कृषि क्षेत्र विस्तार हुने देखिन्छ । यसैगरी कोभिड १९ को संक्रमण चाडो भन्दा चाडो नियन्त्रणमा आएमा उद्योग र सेवा क्षेत्र समेत विस्तार हुने अनुमान छ ।
५७. बैंकिङ्ग प्रणालीमा पर्याप्त तरलता रहेको र कर्जाको ब्याजदर क्रमशः घट्दै आएको छ । आर्थिक पुनरुत्थानलक्षित कर्जा कार्यक्रमहरुबाट थप वित्तीय साधन परिचालन भई आर्थिक गतिविधि विस्तार हुने देखिएको छ ।
५८. आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार भएसँगै मुद्रास्फीतिमा चाप पर्नसक्ने भएतापनि आन्तरिक उत्पादन अभिवृद्धि तथा आपूर्ति व्यवस्थाको सुदृढीकरणमार्फत मूल्य स्थायित्व कायम रहने अनुमान छ ।
५९. आर्थिक क्रियाकलाप विस्तारले गति लिएसँगै आयात बढ्ने देखिन्छ । निर्यात तथा विप्रेषण आप्रवाह गत आर्थिक वर्षकै हाराहारीमा रहने देखिएतापनि सरकारको वैदेशिक ऋण सहयोग परिचालन बढ्ने अनुमानका आधारमा बाह्य क्षेत्र व्यवस्थापन सहज हुने अनुमान छ ।

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को मौद्रिक नीतिको स्वरूप

कार्यदिशा

६०. समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम राख्दै नेपाल सरकारको आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य हासिलमा सहयोग पुऱ्याउन मौद्रिक नीतिको जोड रहने छ ।
६१. वित्तीय साधन परिचालनलाई आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार, रोजगारी सिर्जना र दीगो आर्थिक विकास प्रवर्द्धन गर्नेतर्फ प्रोत्साहित गरिनेछ ।
६२. मूल्य तथा बाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा पर्नसक्ने दबावलाई मध्यनजर गरी तरलता व्यवस्थापन गरिनेछ ।
६३. वित्तीय क्षेत्रको विकास र स्थायित्वका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको एकीकरण र सुदृढीकरणमा जोड दिइने छ ।
६४. वित्तीय पूर्वाधारको विकासमार्फत वित्तीय पहुँच र सेवाको गुणस्तर अभिवृद्धि गरिनेछ ।

६५. भुक्तानी प्रणालीलाई सवल, सुदृढ र सुरक्षित बनाउँदै विद्युतीय भुक्तानी कारोबारलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य

६६. आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा उपभोक्ता मुद्रास्फीति औसत ७ प्रतिशतभित्र सीमित हुनेगरी मौद्रिक व्यवस्थापन गरिनेछ ।

६७. आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा कम्तिमा ७ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम हुनेगरी बाह्य क्षेत्र व्यवस्थापन गरिनेछ ।

६८. आर्थिक पुनरुत्थानलाई प्राथमिकता दिँदै आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी तरलता व्यवस्थापन गरिनेछ ।

६९. प्रचलित मूल्यको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनलाई मौद्रिक प्रक्षेपणको आधारको रूपमा लिँदै आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा विस्तृत मुद्रा प्रदायको विस्तार १८ प्रतिशत र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा विस्तार २० प्रतिशतमा सीमित गर्ने प्रक्षेपण रहेको छ ।

सञ्चालन लक्ष्य तथा उपकरण

७०. वाणिज्य बैंकहरूको अन्तरबैंक दर मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्यको रूपमा रहने गरेकोमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूको भारत औसत अन्तरबैंक दरलाई मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्यको रूपमा लिइने छ ।

७१. ब्याजदर करिडोरको माथिल्लो सीमाको रूपमा रहेको स्थायी तरलता सुविधा दर ५ प्रतिशतमा यथावत् कायम गरिनेछ । करिडोरको तल्लो सीमाको रूपमा रहेको निक्षेप संकलन दरलाई २ प्रतिशतबाट घटाई १ प्रतिशत र नीतिगत दरको रूपमा रहेको रिपोदरलाई ३.५ प्रतिशतबाट घटाई ३ प्रतिशत कायम गरिनेछ ।

७२. आर्थिक पुनरुत्थानका लागि आवश्यक थप तरलता उपलब्ध गराउन आवश्यकता अनुसार लामो अवधिको रिपो सुविधा उपलब्ध गराइने छ ।

७३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कायम गर्नुपर्ने विद्यमान ३ प्रतिशतको अनिवार्य नगद अनुपात यथावत् राखिएको छ ।

७४. वाणिज्य बैंकले कायम गर्नुपर्ने वैधानिक तरलता अनुपात १० प्रतिशत, विकास बैंकले ८ प्रतिशत र वित्त कम्पनीले ७ प्रतिशतलाई यथावत् कायम गरिएको छ ।

७५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अन्तिम ऋणदाता सुविधाको रूपमा उपयोग गर्ने बैंकदरलाई ५ प्रतिशतमा यथावत् राखिएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को वित्तीय क्षेत्र सम्बन्धी व्यवस्था

कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था

७६. कोभिड-१९ संक्रमणबाट प्रभावित अर्थतन्त्रलाई पुनरुत्थान गर्न कृषि, उर्जा, पर्यटन तथा घरेलु, साना एवम् मझौला उद्योगमा कर्जा लगानी प्रोत्साहित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ । आर्थिक वर्ष २०७७/७८ देखि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले तोकिएका प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा गर्नुपर्ने कर्जा लगानी सम्बन्धी व्यवस्थामा समेत परिमार्जन गरिएको छ । पुनरकर्जाको पहुँच विकेन्द्रित गरिएको छ । सहूलियतपूर्ण कर्जा कार्यक्रम पुनरसंरचना गर्दै दायरा फराकिलो बनाइएको छ ।

कृषि कर्जा

७७. कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर हुँदै खाद्य सुरक्षा कायम गर्न र बहुसंख्यक नेपालीको आय आर्जन तथा रोजगारीको आधारको रूपमा रहेको कृषि क्षेत्रको विकासका लागि वाणिज्य बैंकले २०८० असार मसान्तसम्म कुल कर्जा लगानीको न्यूनतम १५ प्रतिशत कृषि क्षेत्रमा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ । साथै, कृषि कर्जा गणना विधिमा परिमार्जन गरिनेछ ।
७८. फलफूलमा आत्मनिर्भर हुन सहयोग पुर्याउने गरी व्यावसायिक रूपमा गरिने आँप, सुन्तला, जुनार, मौसम, किवी, ड्रयागन फ्रुट, कागती, लिचि, एभोकाडो लगायतका फलफूल खेतीको लागि लिएको कर्जामा पहिलो वर्ष ०.२ प्रतिशत र दोस्रो वर्ष ०.६ प्रतिशत मात्र कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गरे पुग्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
७९. रेशम, जुट, कपास लगायतका कृषि खेतीको विकास गरी उद्योगसँग अग्र सम्बन्ध र पृष्ठ सम्बन्ध स्थापित गर्ने कृषि उत्पादन अभिवृद्धि गर्नेतर्फ कर्जा प्रवाहलाई प्रोत्साहित गर्न कर्जा नोक्सानी व्यवस्थामा लचकता अपनाइने छ ।
८०. जग्गा एकीकरण वा करार मार्फत व्यावसायिक कृषि, उद्योग र अन्य व्यवसाय सञ्चालनमा कर्जा प्रवाह सहजीकरण गर्ने उद्देश्यले लिज सम्पत्ति सुरक्षण सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
८१. कृषि विकास बैंकलाई कृषि क्षेत्रको अगुवा बैंक (Lead Bank) को रूपमा विकास गरिनेछ । कृषि क्षेत्रमा दीर्घकालीन साधनको उपलब्धता सहज बनाउन सो बैंकले कृषि ऋणपत्र

(Agricultural Bond) जारी गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाइने छ । यस व्यवस्थाले कृषि क्षेत्रमा थप वित्तीय साधन परिचालन हुनुका साथै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई कृषि ऋणपत्रमा लगानीमार्फत तोकिएको कृषि कर्जा अनुपात कायम गर्न सहज हुने विश्वास गरिएको छ ।

८२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले एक आपसमा गर्दै आएको कृषि कर्जा खरिद/बिक्री (credit swap) को व्यवस्थालाई थप सरलीकरण गरिनेछ ।
८३. कृषकलाई वित्तीय साधनको साथै कृषि सूचना तथा जानकारी उपलब्ध गराउन कृषि विकास बैंकमार्फत “किसान क्रेडिट कार्ड” को व्यवस्था गरिनेछ ।
८४. कृषि विकास बैंकका तालिम केन्द्रमार्फत कृषि तालिम विस्तार गर्न आवश्यक संस्थागत एवम् संरचनागत व्यवस्था मिलाइने छ ।

उर्जा क्षेत्र कर्जा

८५. उर्जा आत्मनिर्भरता प्रवर्द्धन गर्न तथा नेपाल सरकारले पन्ध्रौं योजना अवधिमा राखेको ५ हजार मेगावाट जलविद्युत् उत्पादनको लक्ष्यलाई सहयोग पुर्याउन वाणिज्य बैंकहरूले २०८१ असार मसान्तसम्म आफ्नो कुल कर्जा लगानीको न्यूनतम १० प्रतिशत उर्जा क्षेत्रमा लगानी गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
८६. उर्जा क्षेत्रमा लगानीको अनुभव हासिल गरेका वाणिज्य बैंकहरूले उर्जा ऋणपत्र (Energy Bond) जारी गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाइने छ । यस व्यवस्थाबाट उर्जा क्षेत्रमा दीर्घकालीन साधनको उपलब्धता सहज हुनुका साथै उर्जा क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह न्यून भएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई उर्जा ऋणपत्रमा लगानी मार्फत न्यूनतम कर्जा अनुपात कायम गर्न सहयोग पुग्ने छ ।
८७. विद्युत् आयोजना निर्माण गरी विद्युत् निर्यात गर्न शुरु गरेमा निर्यात शुरु गरेको ५ वर्षसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाले उक्त परियोजनालाई आधार दरमा १ प्रतिशत विन्दुले मात्र थप गरी कर्जा प्राप्त हुन सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
८८. जलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजनामा लगानी प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्यले त्यस्ता आयोजनालाई आधार दरमा १ प्रतिशत विन्दुले मात्र थप गरी कर्जा प्राप्त हुन सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
८९. जलविद्युत् आयोजना सम्पन्न भई उत्पादन प्रारम्भ गरेतापनि प्रसारण लाईन निर्माण नभएको कारण पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन हुन नसकेका आयोजनाको हकमा प्रसारण लाईन

निर्माण भई सञ्चालनमा नआउँदासम्मको लागि ब्याज रकम आंशिक रूपमा पुँजीकरण गर्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु नपर्ने व्यवस्था मिलाइने छ।

पर्यटन क्षेत्र तथा लघु, साना एवम् मझौला उद्यम कर्जा

९०. कोभिड-१९ संकटबाट अति प्रभावित हवाई उड्यन व्यवसाय, यातायात, होटल, रेष्टुरेन्ट लगायतका पर्यटन क्षेत्रका उद्यम-व्यवसाय पुनरुत्थानका लागि चालु पुँजी कर्जा, सहूलियतपूर्ण कर्जा र पुनरकर्जा प्रवाहमा प्राथमिकता दिइने छ।
९१. पर्यटन क्षेत्रसँग सम्बन्धित निर्माणाधीन आयोजनाहरू निर्माण सम्पन्न गर्न पुँजीको अभाव हुने भएमा त्यस्ता आयोजनाका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट सहज ढंगबाट कर्जा उपलब्ध हुने व्यवस्था गरिनेछ।
९२. वाणिज्य बैंकहरूले २०८१ असार मसान्तसम्म लघु, साना एवम् मझौला उद्यमका क्षेत्रमा रु. १ करोड भन्दा कम रकमका कर्जाहरू आफ्नो कुल कर्जा लगानीको न्यूनतम १५ प्रतिशत हुने गरी प्रवाह गर्नु पर्ने व्यवस्था मिलाइने छ।

सहूलियतपूर्ण कर्जा

९३. कोभिड-१९ प्रकोपको कारण अर्थतन्त्रमा परेको असरलाई मध्यनजर राख्दै उत्पादन अभिवृद्धि, रोजगारी सिर्जना र उद्यमशिलता विकासका लागि विद्यमान सहूलियतपूर्ण कर्जा कार्यक्रम सरल रूपमा कार्यान्वयन हुने व्यवस्था मिलाइने छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट तोकिएका क्षेत्रमा यस्तो कर्जा ऋणीलाई ५ प्रतिशत ब्याजदरमा उपलब्ध हुनेछ।
९४. सहूलियतपूर्ण कर्जा प्रवाहमा प्रदेशगत सन्तुलन कायम गर्नुका साथै लक्षित क्षेत्र र वर्गमा कर्जामा पहुँच सुनिश्चित गर्ने उद्देश्यले वाणिज्य बैंकले कम्तीमा ५०० वा न्यूनतम प्रतिशाखा १० र राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकले कम्तीमा ३०० वा न्यूनतम प्रति शाखा ५ मध्ये जुन बढी हुन्छ सोही संख्यामा कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ।

विविध

९५. विकास बैंकले आफ्नो कुल कर्जा लगानीको न्यूनतम २० प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरूले न्यूनतम १५ प्रतिशत कर्जा कृषि, लघु, घरेलु तथा साना उद्यम, उर्जा र पर्यटन लगायत तोकिएका क्षेत्रमा २०८१ असार मसान्तसम्ममा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ।
९६. शहरी विकास र व्यवस्थित बसोबास प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्यले अनुमति प्राप्त घर-जग्गा व्यवसायीबाट सञ्चालन गरिने नेपाल सरकारबाट स्वीकृति प्राप्त निर्माणाधीन आवास

आयोजनाको लागि र व्यक्तिलाई पहिलो घर निर्माणका लागि प्रवाह गरिने निजी आवासीय आवास कर्जा (Personal Residential Home Loan) को हकमा कर्जा सुरक्षणमूल्य अनुपातको सीमा ६० प्रतिशत कायम गरिनेछ ।

९७. घर जग्गा तथा रियल स्टेट क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जाको सम्बन्धमा कर्जा सुरक्षणमूल्य अनुपात काठमाडौं उपत्यका भित्रको लागि ४० प्रतिशत र अन्य स्थानको हकमा ५० प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने विद्यमान व्यवस्थालाई यथावत् कायम गरिएको छ ।

९८. शेयर धितो राखी प्रदान हुने मार्जिन प्रकृतिको कर्जाको लागि कर्जा सुरक्षण मूल्य अनुपात विद्यमान ६५ प्रतिशतबाट बढाई सम्बन्धित वित्तीय संस्थाले मूल्याङ्कन गरी ७० प्रतिशतसम्म प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

९९. शेयर धितोमा प्रदान हुने मार्जिन प्रकृतिको कर्जा प्रवाहमा शेयरको मूल्याङ्कन गर्दा विद्यमान १८० दिनको अन्तिम मूल्यको औसत मूल्य वा शेयरको प्रचलित बजार मूल्यमध्ये जुन कम छ त्यसैको आधारमा गर्नु पर्ने व्यवस्थालाई परिवर्तन गरी १२० दिन कायम गरिएको छ ।

आर्थिक पुनरुत्थान लक्षित विशेष कार्यक्रम

पुनरकर्जा

१००. कोभिड-१९ बाट प्रभावित पेशा, उद्यम र व्यवसायको कर्जामा पहुँच अभिवृद्धि गर्दै आर्थिक क्रियाकलाप विस्तारका लागि सहूलियत ब्याजदरमा कर्जा उपलब्ध गराउन र देशका दुर्गमस्थानसम्म कर्जा सुविधा सहज गर्ने उद्देश्यले पुनरकर्जा सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा परिमार्जन गर्दै पुनरकर्जाका लागि उपलब्ध कोषको ५ गुणासम्म पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको छ ।

१०१. यस बैंकबाट प्रदान गरिने कुल पुनरकर्जामध्ये २० प्रतिशतसम्म ग्राहक अनुसार मूल्याङ्कनका आधारमा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ । यसवाहेक ७० प्रतिशतसम्म वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीमार्फत र १० प्रतिशतसम्म लघुवित्त वित्तीय संस्थामार्फत एकमुष्ट रुपमा प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

१०२. बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई १ प्रतिशत ब्याजदरमा निर्यातजन्य उद्योग र रुग्ण उद्योग लगायतका तोकिएका क्षेत्रमा विशेष पुनरकर्जा, २ प्रतिशत ब्याजदरमा लघु, घरेलु तथा साना उद्यम पुनरकर्जा र ३ प्रतिशत ब्याजदरमा तोकिएका क्षेत्रमा साधारण पुनरकर्जा प्रदान गरिनेछ । यस्ता पुनरकर्जामा ऋणीले क्रमशः ३ प्रतिशत, ५ प्रतिशत र ५ प्रतिशत मात्र ब्याज तिर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

१०३. बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई एकमुष्ट प्रदान गरिने पुनरकर्जामा प्रति ग्राहक लघु, घरेलु तथा साना उद्यम पुनरकर्जाको सीमा रु. १५ लाख, विशेष तथा साधारण पुनरकर्जाको सीमा रु. ५ करोड र ग्राहक अनुसार मूल्याङ्कनका आधारमा प्रदान गरिने साधारण पुनरकर्जाको सीमा रु. २० करोड हुने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

कोभिड-१९ बाट अति प्रभावित पेशा/व्यवसाय सञ्चालन कर्जा

१०४. कोभिड-१९ बाट अति प्रभावित उद्योग-व्यवसाय सुचारु गर्न सहजीकरण गर्ने उद्देश्यले ऋणीको आवश्यकता र परियोजना/व्यवसायको सम्भाव्यताको आधारमा २०७६ चैतमा कायम भएको चालु पुँजी कर्जाको सीमामा बढीमा २० प्रतिशतसम्म सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले थप कर्जा प्रवाह गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

१०५. आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को नेपाल सरकारको बजेटमा व्यवस्था भए बमोजिम स्थापना हुने रु. ५० अर्बको कोष परिचालनमार्फत निश्चित मापदण्डको आधारमा कोरोना प्रभावित पर्यटन र घरेलु, साना तथा मझौला उद्यम लगायतका व्यवसायको सञ्चालन एवं निरन्तरता, ती क्षेत्रका श्रमिक तथा कर्मचारीको पारिश्रमिक भुक्तानी र अति प्रभावित क्षेत्रका रोजगारी गुम्नेहरूलाई उद्यमशिलता विकासको अवसर दिन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट ५ प्रतिशत ब्याजमा कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने छ ।

कर्जा भुक्तानी अवधिको म्याद थप, कर्जा पुनरसंरचना तथा पुनरतालिकीकरण

१०६. कोभिड-१९ को नियन्त्रण र रोकथामका लागि चालिएका कदमको कारण पर्यटन, उद्योग, शिक्षा, स्वास्थ्य, सञ्चार, मनोरञ्जन लगायत सबै पेशा, उद्योग र व्यवसायले लिएको ऋणको साँवा र ब्याज बन्दाबन्दीको अवधिमा भुक्तानी गर्न कठिनाइ भएको अवस्थालाई दृष्टिगत गरी कर्जा भुक्तानी अवधिको म्याद थप र कर्जाको पुनरसंरचना तथा पुनरतालिकीकरणको व्यवस्था गरिनेछ ।

१०७. २०७७ असार महिनासम्म भुक्तानी अवधि भएका डिमाण्ड लोन, क्यास क्रेडिट लगायतका अल्पकालीन प्रकृतिका चालु पुँजी कर्जाहरूलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ऋणीको अवस्था विश्लेषण गरी २०७७ पुस मसान्तसम्म भुक्तानी गर्न सकिनेगरी नवीकरण गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

१०८. कोभिड-१९ बाट कम मात्रामा प्रभावित भएको पेशा/व्यवसायमा प्रवाह भएका कर्जाको २०७७ असार मसान्तसम्मको साँवाको किस्ता र ब्याज रकमलाई २०७७ पुस मसान्तसम्ममा भुक्तानी गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

१०९. कोभिड-१९ बाट मध्यम रुपमा प्रभावित पेशा/व्यवसायमा प्रवाह भएका कर्जाको २०७७ असार मसान्तसम्म भुक्तानी हुनुपर्ने साँवाको किस्ता र ब्याज रकमलाई २०७७ चैत मसान्तसम्ममा भुक्तानी गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
११०. कोभिड-१९ बाट अति प्रभावित पेशा/व्यवसायमा प्रवाह भएका कर्जाको २०७७ असार मसान्तसम्म भुक्तानी हुनुपर्ने साँवाको किस्ता र ब्याज रकमलाई २०७८ असार मसान्तसम्ममा भुक्तानी गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ । कोभिड-१९ को कारण पुनर्स्थापित हुन समय लाग्ने पर्यटन क्षेत्र लगायतका अति प्रभावित उद्योग व्यवसायमा रहेको कर्जा भुक्तानीका लागि आवश्यकता अनुसार थप समय प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१११. २०७६ पुस मसान्तमा सक्रिय वर्गमा रहेका कर्जालाई ऋणीले २०७७ पुस मसान्तभित्र लिखित कार्य योजना पेश गरेमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सो को विश्लेषण गरी न्यूनतम १० प्रतिशत ब्याज असुल उपर गरी एक पटकको लागि कर्जा पुनरसंरचना तथा पुनरतालिकीकरण गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
११२. अति प्रभावित क्षेत्रका परियोजनामा प्रवाह भएको कर्जालाई पुनरसंरचना तथा पुनरतालिकीकरण मार्फत पुनरुत्थान गर्न पर्याप्त नभएमा आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरी Private Equity, Venture Capital, Debt Equity Conversion, Special Purpose Vehicle लगायतका माध्यमबाट पुनरसंरचना गर्न सकिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
११३. निर्माणाधीन पूर्वाधार आयोजनामा प्रवाहित कर्जाको ग्रेस अवधिमा पाकेको ब्याज पुँजीकरण गर्न यस बैंकबाट पूर्व स्वीकृति पाइसकेका कर्जाको हकमा २०७७ पुस मसान्तसम्म पुँजीकरण गर्न सकिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
११४. कोभिड-१९ को कारण ग्रेस अवधि भित्र उद्योग वा परियोजनाको निर्माण सम्पन्न/संचालन हुन नसकेको अवस्थामा पर्यटक स्तरीय होटलको हकमा अधिकतम २ वर्ष, अति प्रभावित क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जाको हकमा १ वर्ष, मध्यम प्रभावित क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जाको हकमा ९ महिना र न्यून प्रभावित क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जाको हकमा ६ महिनासम्मका लागि एक पटक ग्रेस अवधि थप गर्न सकिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
११५. २०७७ असार मसान्तसम्म असुल हुन नसकेको लघुवित्त वित्तीय संस्थाबाट प्रवाहित कर्जाको किस्ता ऋणीको आवश्यकता र व्यवसाय सुचारु हुन लाग्ने समय मुल्याङ्कन गरी बढीमा ६ महिनासम्म भाखा सार्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

वित्तीय क्षेत्र सुदृढीकरण

११६. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पुँजीको आधार दरिलो बनाई जोखिम वहन क्षमता सुदृढ तुल्याउन वाणिज्य बैंकहरू एक आपसमा गाभ्ने, गाभिने तथा प्राप्ति प्रक्रियालाई थप प्रोत्साहित गरिनेछ ।
११७. २०७८ असारसम्ममा वाणिज्य बैंकहरूले एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने नीतिगत व्यवस्था अनुरूप संयुक्त कारोबार सञ्चालन गरेमा संयुक्त कारोबार शुरु गरेको मितिबाट साविकको सुविधाका अतिरिक्त २०७९ असारसम्मका लागि देहाय बमोजिमका थप सुविधा प्रदान गरिनेछ ।
- (क) अनिवार्य नगद अनुपातमा ०.५ प्रतिशत र वैधानिक तरलता अनुपातमा १ प्रतिशत विन्दुले छुट दिइने ।
- (ख) यस बैंकबाट तोकिएको संस्थागत मुद्दती निक्षेप संकलन सीमामा १० प्रतिशत विन्दुले थप गरिने ।
- (ग) यस बैंकबाट तोकिएको प्रति संस्था निक्षेप संकलन सीमामा ५ प्रतिशत विन्दुले थप गरिने ।
- (घ) सञ्चालक समितिका सदस्य र उच्च पदस्थ कर्मचारी पदबाट हटेको कम्तीमा ६ महिना व्यतीत नभई यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त अन्य संस्थामा आवद्ध हुन नपाउने विद्यमान प्रावधान लागू नहुने ।
- साथै, संस्थागत निक्षेपकर्ताहरूले राख्ने बैंक अनुसारको निक्षेपको सीमा समायोजन गर्न सम्बन्धित संस्थाहरूसँग समन्वय गरिनेछ ।
११८. एउटै व्यक्ति/समूहद्वारा प्रवर्द्धन भएका तथा एकाघर परिवार एवम् व्यावसायिक समूहको प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष स्वामित्व/नियन्त्रणमा रहेका संस्थाहरू र व्यावसायिक सम्बन्ध स्थापित भएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
११९. लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको पुँजीको आधार सुदृढ तुल्याउन एक आपसमा गाभ्ने, गाभिने तथा प्राप्ति प्रक्रियालाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
१२०. वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित कानूनहरूलाई आवश्यकता अनुसार समसामयिक बनाउन बैकिङ्ग कसुर ऐन, २०६४ र विनिमेय अधिकार पत्र ऐन, २०३४ को संशोधन प्रस्ताव नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिनेछ ।

नियमन तथा सुपरिवेक्षण

१२१. कोभिड-१९ संक्रमणका कारण प्रभावित अर्थतन्त्र पुनरुत्थान गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको साधन प्रवाह अभिवृद्धि गर्न कर्जा स्रोत परिचालन अनुपात (CCD Ratio) को सीमा २०७८ असार मसान्तसम्मको लागि ८० प्रतिशतबाट बढाई ८५ प्रतिशत कायम गरिनेछ । कर्जा स्रोत परिचालन अनुपात गणना गर्दा यस भन्दा पहिले गर्ने गरिएका सबै प्रकारका समायोजनहरू खारेज गरिने छन् ।
१२२. यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त सबै बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को खुद वितरणयोग्य मुनाफाको ३० प्रतिशतसम्म (उक्त संस्थाको २०७७ असार मसान्तमा कायम निक्षेपको भारित औसत ब्याजदर भन्दा बढी नहुने गरी) मात्र नगद लाभांस घोषणा तथा वितरण गर्न पाउने व्यवस्था गरिनेछ । तर कुल चुक्ता पुँजीको ५ प्रतिशत भन्दा कम खुद वितरणयोग्य मुनाफा भएका इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको नगद लाभांस वितरणमा रोक लगाइने छ ।
१२३. इजाजत प्राप्त संस्थाले ऋणीबाट आर्थिक वर्ष समाप्त भएको १५ दिन भित्र नगदमा असुल भएको ब्याज रकमलाई नियामकीय कोषमा सार्नु नपर्ने व्यवस्था रहेकोमा यस्तो अवधि आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को लागि ९० दिन कायम गरिनेछ ।
१२४. वाणिज्य बैंकहरूले २०७७ असारसम्म आफ्नो चुक्ता पुँजीको कम्तीमा २५ प्रतिशत ऋणपत्र जारी गरिसक्नु पर्ने समयावधि २०७९ असार मसान्त कायम गरिनेछ ।
१२५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सर्वसाधारणको सुन निक्षेपको रुपमा स्वीकार गर्न सक्ने व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्न सुनको शुद्धता मापन गर्ने लगायतका व्यवस्थाको लागि सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरिनेछ ।
१२६. विद्यमान पुँजीकोष पर्याप्तता सम्बन्धी व्यवस्थालाई थप परिष्कृत बनाउँदै लैजाने अभिप्रायले इजाजत प्राप्त क्रेडिट रेटिङ एजेन्सीबाट गरिएको रेटिङको आधारमा समेत कर्जाको जोखिम भार निर्धारण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१२७. पूर्वाधार निर्माणसँग सम्बन्धित परियोजनामा प्रवाहित कर्जाका लागि विद्यमान कर्जा नोक्सानी तथा जोखिम भार निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था लचिलो बनाइने छ ।
१२८. कोभिड-१९ बाट प्रभावित उद्योग पेशा व्यवसायलाई आवश्यक थप वित्तीय सुविधा उपलब्ध गराउने अभिप्रायले वित्तीय स्थायित्वमा असर नपर्ने गरी विद्यमान पुँजीकोष पर्याप्तता

सम्बन्धी व्यवस्थामा २०७८ असार मसान्तसम्मको लागि देहाय बमोजिम थप लचकता अपनाइने छ ।

(क) Countercyclical Buffer को व्यवस्था स्थगन गरिएको छ ।

(ख) सञ्चालन जोखिम, बजार जोखिम र समग्र जोखिमकोलागि सुपरीवेक्षकीय रुपमा राख्ने गरिएको विद्यमान अधिकतम थप जोखिम भार ५ प्रतिशत, ३ प्रतिशत र ५ प्रतिशतबाट घटाई क्रमशः ३ प्रतिशत, १ प्रतिशत र ३ प्रतिशत कायम गरिनेछ ।

(ग) Private Equity, Debt Equity Conversion, Special Purpose Vehicle मा गरिएको बैंक तथा वित्तीय संस्थाको लगानीलाई पुँजीकोष गणना गर्दा घटाउनु नपर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

(घ) वासलात बाहिरका कारोबारमा तोकिएको जोखिमभार पुनरावलोकन गरिनेछ ।

१२९. २०७६ पुस मसान्तमा नियमित र असल वर्गमा रहेका कर्जालाई कोभिड-१९ को प्रभावको कारणले कमसल हुन नपरोस् भन्ने अभिप्रायले कर्जा वर्गीकरण सम्बन्धमा विशेष व्यवस्था मिलाइने छ । यस अन्तर्गत २०७६ पुस मसान्तमा असल वर्गमा रहेका कर्जालाई २०७७ असार मसान्तमा समेत असल वर्गमा नै वर्गीकरण गर्न सकिने छ । यसरी असल वर्गमा रहेतापनि २०७७ असार मसान्तसम्मको साँवा र ब्याज असुल हुन नसकेको अवस्थामा त्यस्ता कर्जाको लागि आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को हिसावमा ५ प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।

१३०. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको Stress Testing सम्बन्धी मार्गदर्शन परिमार्जन गरी अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूपको बनाइने छ ।

१३१. वाणिज्य बैंकहरूले निक्षेप परिचालन र कर्जा प्रवाह सहितको वार्षिक कार्ययोजना संचालक समितिबाट स्वीकृत गराई प्रत्येक आर्थिक वर्षको साउन मसान्तभित्र यस बैंक समक्ष अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्ने र कार्ययोजना कार्यान्वयनको समीक्षा सम्बन्धित बैंकको संचालक समितिले त्रैमासिक रुपमा गर्नुपर्ने विद्यमान व्यवस्था विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूको लागि समेत लागू गरिनेछ ।

१३२. आर्थिक वर्ष २०७७/७८ देखि राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरूमा समानान्तर रुपमा वासल-३ को व्यवस्था लागू गरिनेछ ।

१३३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सहूलियतपूर्ण कर्जा र पुनरकर्जाको विवरण वेवसाइटमार्फत त्रैमासिक रुपमा सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१३४. सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय प्रावधान अनुरूप पारस्परिक मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य सम्पन्न गर्न आवश्यक समन्वय गरिनेछ । सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीतिमा उल्लिखित यस बैंकसँग सम्बन्धित कार्यहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१३५. सम्पत्ति शुद्धीकरण एवम् आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारणका लागि goAML System को दायरामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाका अतिरिक्त अन्य सूचक संस्थाहरूलाई समेत आवद्ध गरिनेछ ।
१३६. सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण प्रणालीमा आधारित कारोबारको जोखिम मापन तथा विश्लेषण प्रभावकारी बनाउन सुपरिवेक्षकीय क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।

लघुवित्त

१३७. लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको ईजाजत दिने कार्य स्थगन गरिएको छ । साथै, इजाजतको प्रक्रियामा रहेका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको इजाजत प्रक्रिया समेत रद्द गरिएको छ ।
१३८. प्रदेशस्तरमा कारोबार गर्ने लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूले तोकिएको प्रदेश बाहेकका क्षेत्रमा सञ्चालनमा रहेका शाखा कार्यालय बिक्री, बन्द वा स्थानान्तरण गरी आफ्नो सम्पूर्ण कारोबार एउटै प्रदेशमा सीमित गर्नुपर्ने समय सीमा २०७७ असार मसान्तबाट बढाई २०७८ असार मसान्त कायम गरिएको छ ।
१३९. व्यावसायिक परियोजनाको लागि स्वीकारयोग्य धितो लिई तोकिएका कृषि, लघु उद्यम तथा व्यवसाय गर्ने विपन्न तथा न्यून आय भएका व्यक्ति, फर्म वा समूहलाई प्रदान गरिने कर्जा सीमा रु. ७ लाखबाट बढाई रु. १५ लाख कायम गरिनेछ ।
१४०. लघु वित्त वित्तीय संस्थाहरूले आफ्ना ग्राहकसँग लिने ब्याजदर अधिकतम १५ प्रतिशत कायम गरिनेछ । लघुवित्त वित्तीय संस्थामा आधार दर (Base Rate) गणना विधि तय गरी ब्याजदर निर्धारणलाई थप व्यवस्थित बनाइने छ ।

१४१. इजाजत प्राप्त 'क', 'ख', 'ग' र थोक कर्जा प्रवाह गर्ने 'घ' वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले विपन्न वर्ग कर्जाको रूपमा लघुवित्तीय संस्थाहरूलाई प्रवाह गर्ने कर्जामा ०.५ प्रतिशत भन्दा बढी सेवा शुल्क लिन नपाइने व्यवस्था गरिनेछ ।
१४२. लघुवित्त वित्तीय संस्थाले निश्चित प्रयोजनका लागि स्थापित दीर्घकालीन कोषहरू बाहेकका रकम बैंक तथा वित्तीय संस्थामा ३ महिना भन्दा बढी अवधिको मुद्दती निक्षेपमा राख्न र नवीकरण गर्न नपाउने व्यवस्था गरिनेछ ।
१४३. स्थानीय तहका सबै वडाहरूमा वित्तीय पहुँच पुऱ्याउने उद्देश्यले लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको शाखा नभएका वडाहरूमा मात्र शाखा खोल्न पाउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१४४. लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूमध्ये थोक कर्जा प्रवाह गर्ने तथा सर्वसाधारणबाट निक्षेप संकलन गर्न स्वीकृत प्राप्त संस्थाहरूले आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान (NFRS) अनुसार समेत प्रकाशन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

भुक्तानी प्रणाली

१४५. सवल र सुरक्षित विद्युत्तीय भुक्तानी प्रणालीको विकास गर्दै नगद कारोबार न्यूनीकरण गर्न नेपाल सरकारले कार्यान्वयनमा ल्याएको डिजिटल नेपाल फ्रेमवर्कको मर्म अनुरूप सबै प्रकारका वित्तीय कारोबार विद्युत्तीय माध्यमबाट गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
१४६. नेपालभित्र हुने सबै प्रकारका विद्युत्तीय कारोबारको अभिलेख कायम गरी भुक्तानी प्रणालीमा थप सहजीकरण गर्न राष्ट्रिय भुक्तानी स्वीचको स्थापना गरिनेछ ।
१४७. भुक्तानी सेवा सञ्चालक तथा भुक्तानी सेवा प्रदायक संस्थाहरू सञ्चालन गर्न यस अधि सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएका बाहेक नयाँ अनुमति दिने कार्य स्थगन गरिएको छ ।
१४८. भुक्तानी सेवा प्रदायक (PSP) को रूपमा अनुमति पाएका संस्थाले २०७८ असार मसान्तसम्ममा कम्तीमा ३ लाख ग्राहक नपुऱ्याएमा र मासिक औसत कारोबार संख्या कम्तीमा ६ लाख नपुगेमा त्यस्ता संस्थाको अनुमति खारेज गर्न सकिने व्यवस्था गरिनेछ ।
१४९. विद्युत्तीय भुक्तानीमा Quick Response (QR) Code मार्फत हुने भुक्तानीलाई व्यवस्थित गर्न मार्गदर्शन जारी गरिनेछ ।
१५०. भुक्तानी प्रणालीको विकास सम्बन्धी सूचकहरू (Payment System Development Indicator, PSDI) प्रकाशन गरिनेछ ।

१५१. सरकारी ऋणपत्रको कारोबार व्यवस्थित गर्न सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरी सरकारी ऋणपत्रको अभौतिकीकरण गरिनेछ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

१५२. Sight LC मार्फत औद्योगिक कच्चा पदार्थ र मेशिनरी सरसामान आयात गर्दा वाणिज्य बैंकहरूले परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा प्रवाह गर्ने ऋणको व्याजदर सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिनेछ । साथै, प्रतीतपत्रको भुक्तानीलाई सहजीकरण गर्न आवश्यकता अनुसार Sight L/C लाई Deferred payment हुनेगरी विदेशी बैंकहरूबाट Discount गराउन सकिने व्यवस्था गरिनेछ ।

१५३. आयात व्यापारमा आवश्यक पर्ने बीमा र हुवानी सम्बन्धी सेवाहरु सम्भव भएसम्म नेपाली सेवा प्रदायकबाट लिनुपर्ने गरी आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।

१५४. Documents Against Payment (DAP) र Documents Against Acceptance (DAA) सम्बन्धी व्यवस्था बमोजिम आयात गर्दा प्रदान गरिने विदेशी मुद्राको सटही सीमा ५० हजार अमेरिकी डलर कायम गरिनेछ ।

१५५. तेस्रो मुलुकबाट ड्राफ्ट/टिटीको माध्यमबाट बस्तु आयातगर्दा एक पटकमा बढीमा ३० हजार अमेरिकी डलर बराबरसम्मको विदेशी मुद्राको सटही सुविधादिने व्यवस्था रहेकोमा सो सीमामा वृद्धिगरी ३५ हजार अमेरिकी डलर कायम गरिने छ ।

१५६. प्रतीतपत्रमार्फत परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्ने वस्तुको दायरा बढाइने छ ।

१५७. सूचना प्रविधि लगायत विविध सेवा online वा electronic माध्यमबाट निर्यात गरी प्राप्त हुने विदेशी मुद्रा सम्बन्धित निर्यातकर्ता वा सेवा प्रदायकको विदेशी मुद्रा बैंक खाता वा कार्डमा प्राप्त गर्न सकिने व्यवस्था मिलाइने छ ।

१५८. विप्रेषण आय औपचारिक माध्यमबाट भित्र्याउन प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्यले बैंक तथा वित्तीय संस्था र विप्रेषण कारोबार गर्न अनुमति प्राप्त संस्थाहरूले विप्रेषण कारोबारमा लिने शुल्क निर्धारण सम्बन्धमा नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ । साथै, मोवाइल वालेटको कारोबार व्यवस्थित गरी औपचारिक माध्यमबाट विप्रेषण आय भित्र्याउन प्रोत्साहित गरिनेछ ।

१५९. नेपाल सरकार, उद्योग विभाग अन्तर्गत स्थापित एकल विन्दु सेवा केन्द्रमा रहेको विदेशी विनिमय सहजीकरण एकाईलाई थप प्रभावकारी बनाइने छ ।

१६०. व्यापारिक फर्महरूले गर्ने आयातको हकमा युसान्स प्रतीतपत्रको विद्यमान अवधि १२० दिनबाट बढाई १८० दिन कायम गरिनेछ ।
१६१. विदेशी मुद्रा प्राप्त भएपछि नेपाली निर्यातकर्ताहरूको नाममा अग्रिम भुक्तानीको प्रमाणपत्र (Advance Payment Certificate) जारी गरी सक्नु पर्ने समयसीमा विद्यमान १ महिनाबाट बढाई ४ महिना कायम गरिनेछ ।
१६२. नेपाली निर्यातकर्ताले सम्बन्धित निकायको स्वीकृति लिई विदेशमा विभिन्न प्रदर्शनी, व्यापारमेला आदिमा नेपाली वस्तु बिक्री गरेवापत प्राप्त नगद विदेशी मुद्रा नेपालस्थित बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेको निर्यातकर्ताको विदेशी मुद्रा खातामा समेत जम्मा गर्न सकिने व्यवस्था गरिनेछ ।
१६३. निश्चित शर्त र मापदण्डको अधिनमा रही निश्चित रकमसम्मको विदेशी लगानी वापतको विदेशी मुद्रा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमार्फत स्वचालित तवर (Automatic Route) बाट भित्र्याउन सक्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१६४. वैदेशिक लगानीमा रहेका पूर्वाधार विकास निर्माणसँग सम्बन्धित निर्माणाधिन आयोजनाहरूले विदेशस्थित Parent Company/Group of Companies बाट पुँजी लगानीको निश्चित गुणासम्म तोकिएको ब्याजदरको सीमाभित्र रही ऋण लिन पाउने व्यवस्था गरिनेछ ।
१६५. विदेशी मुद्राको लगानीमा हुन सक्ने विनिमय जोखिम न्यूनीकरण गर्न विशिष्टकृत संस्था मार्फत व्यवसायिक रूपमा हेजिङ्ग सम्बन्धी कार्य गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।

संस्थागत सुशासन, वित्तीय साक्षरता र ग्राहक संरक्षण

१६६. यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था र अनुमति प्राप्त अन्य संस्थाहरूमा यस बैंकले जारी गरेको संस्थागत सुशासन सम्बन्धी निर्देशनको अनुपालनामा शून्य सहनशिलता अपनाइने छ ।
१६७. कोभिड १९ को कारण मितव्ययिता कायम गर्नु पर्ने अवस्थालाई दृष्टिगत गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत लगायत उच्च पदस्थ कर्मचारीको पारिश्रमिक तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिनेछ । त्यसैगरी, सञ्चालक समितिको बैठक भत्ता तथा सुविधा निर्धारण सम्बन्धमा मापदण्ड तर्जुमा गरिनेछ ।

१६८. सर्वसाधारणको बैंकिङ्ग सेवासँग सम्बन्धित जिज्ञासा, गुनासा तथा सुझाव यस बैंकको वेवसाइटमा छुट्टै पोर्टलमार्फत समेत प्राप्त गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । यस बैंकमा स्थापित वित्तीय ग्राहक संरक्षण इकाइमार्फत सबै प्रकारका गुनासा तथा सुझावहरूको कार्यान्वयन हुने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१६९. वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउँदै वित्तीय सेवाको माग अभिवृद्धि गर्न यस बैंकबाट तयार पारिएको वित्तीय साक्षरता ढाँचा (Financial Literacy Framework) को कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१७०. बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा थप उत्तरदायी बनाउँदै सहूलियतपूर्ण कर्जा, पुनरकर्जा, सफा नोट नीति, विद्युतीय भुक्तानी सेवा लगायतका यस बैंकले जारी गरेका नीतिगत व्यवस्था एवम् कार्यक्रमहरूको प्रवर्द्धनमा परिचालन गराइने छ ।
१७१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहकसँग लिने सेवा शुल्कहरूलाई थप व्यवस्थित र पारदर्शी बनाउन वाणिज्य बैंक, विकास बैंक, वित्त कम्पनी र लघु वित्त वित्तीय संस्थाले कर्जा स्वीकृति गर्दा सेवा शुल्क वापत क्रमशः अधिकतम ०.७५ प्रतिशत, १.०० प्रतिशत, १.२५ प्रतिशत र १.५० प्रतिशतसम्म मात्र लिन पाउने व्यवस्था गरिनेछ ।
१७२. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको लागि आवश्यक ग्राहक पहिचान विवरण (Know Your Customer) एकीकृत रूपमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१७३. कोभिड १९ को कारणले साँवा वा व्याजको भुक्तानी म्याद थप गरेवापत ग्राहकबाट पेनाल ब्याज, शुल्क वा हर्जाना लिन नपाइने व्यवस्था गरिनेछ ।
१७४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ATM को कारोबार बीच अन्तरआवद्धता हुने व्यवस्था गरिनेछ । कोभिड १९ को असर रहेसम्मको लागि एक संस्थाको ATM कार्ड अर्को संस्थाको ATM मा प्रयोग गरेमा शुल्क नलाग्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१७५. यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वमा गर्ने खर्च सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिनेछ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को असारसम्म खर्च हुन बाँकी रकम नेपाल सरकारले स्थापना गरेको कोरोना संक्रमण रोकथाम, नियन्त्रण र उपचार कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

अन्त्यमा,

१७६. मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयनबाट समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थायित्व कायम राख्दै अर्थतन्त्रको पुनरुत्थानमा सहयोग पुग्ने विश्वास गरिएको छ । कोभिड-१९ ले अर्थतन्त्रमा अनपेक्षित चुनौती सिर्जना गरेको भएतापनि आन्तरिक उत्पादन बढाउँदै आयात व्यवस्थापन गर्ने र विद्युतीय भुक्तानी प्रवर्द्धन गर्ने अवसर समेत प्राप्त भएको छ । वित्तीय पहुँचको अभिवृद्धिसँगै वित्तीय साधन उत्पादन अभिवृद्धि, रोजगारी सिर्जना र उद्यमशीलता विकासमा प्रोत्साहित हुने विश्वास रहेको छ ।
१७७. नेपाल राष्ट्र बैंकले त्रैमासिक रूपमा मौद्रिक नीतिको समीक्षा गर्ने भएकोले अर्थतन्त्रको समष्टिगत स्थिति र परिदृश्य अनुरूप मौद्रिक उपकरण र नियामकीय व्यवस्थाहरुमा समायोजन गर्दै मौद्रिक नीतिलाई गतिशील (dynamic) बनाइने छ ।
१७८. प्रस्तुत मौद्रिक नीति तर्जुमाको क्रममा सहयोग पुऱ्याउने नेपाल सरकार, बैंक तथा वित्तीय संस्था, व्यावसायिक संघ-संस्था, विद्वत् वर्ग, सञ्चार माध्यम लगायत सबैमा नेपाल राष्ट्र बैंक हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछ । मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था भएका नीति तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा सदाभैँ सबैको सहयोग प्राप्त हुने यस बैंकको विश्वास रहेको छ ।

***

अनुसूची १
मौद्रिक सर्वेक्षणको प्रक्षेपण

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७५ बसार	२०७६ बसार	२०७७ बसार ^१	२०७८ बसार ^१	वार्षिक परिवर्तन							
					२०७५/७६		२०७६/७७		२०७७/७८			
					रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत		
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	१०५४२९.२	९८४७८.३	१२२३१३.३	१२३३१३.३	-६७४०.०	१/	-६.४	१७५००.०	२/	१७.८	१०००.०	०.८
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	११३३२९.५	१०७३५२.७	१३५१९७.२	१३७६५१.०	-५९७६.९		-५.३	२७८४४.६		२५.९	२४५३.८	१.८
१.२ वैदेशिक दायित्व	७९००.४	८८७४.३	१२८८४.०	१४३३७.७	९७४.०		१२.३	४००९.६		४५.२	१४५३.८	११.३
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	७७७७.८	८४४९.०	११५९३.०	१२९१७.७	७३१.२		९.५	३१४४.०		३७.२	१३२४.७	११.४
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	१८२.५	४२५.३	१२९०.९	१४२०.०	२४२.८		१३३.०	८६५.६		२०३.५	१२९.१	१०.०
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	२०४०१७.५	२५९७३५.५	२९३२१४.७	३६७००९.७	५५५०७.२	१/	२७.२	३९८१४.२	२/	१५.३	७३७९५.०	२५.२
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	२७५५८९.३	३३३८५१.०	४०३१२२.५	४८९६५४.७	५८२६१.७		२१.१	६९२७१.५		२०.७	८६५३२.२	२१.५
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	२७२६३.०	३७५५४.६	६०२२१.६	७८७२९.०	१०२२१.६		३७.७	२२६६७.०		६०.४	१८५०७.४	३०.७
ख. सरकारमाथिको दावी	३६२२१.८	४४१२०.०	६०२२१.६	७८७२९.०	७९०७१		२१.८	१६१०७.७		३६.५	१८५०७.४	३०.७
आ. सरकारी निक्षेप	८९४९.८	६५६५.४	०.०	०.०	-२३८४.४		-२६.६	-६५६५.४		-१००.०	०.०	
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१००३.४	९६९.३	९७९.०	१०३६.६	-३४.१		-३.४	९.७		१.०	५७.६	५.९
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	३०४४.४	४२९९.५	४३७४.०	४८५१.१	१२५५.१		४१.२	७४.५		१.७	४७७.०	१०.९
ख. सरकारी	३८२.७	१६०.७	१५२.५	१५७.२	-२२२.०		-५८.०	-८.२		-५.१	४.७	३.१
आ. गैर-सरकारी	२६६१.७	४१३८.८	४२२१.५	४६९३.८	१४७७.०		५५.५	८२.८		२.०	४७२.३	११.२
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	२४४२७८.४	२९१०२७.६	३३७५४७.९	४०५०३८.१	४६७४९.२		१९.१	४६५२०.३		१६.०	६७४९०.२	२०.०
२.२ खुद बमौद्रिक दायित्व	७५५७.८	७४११५.५	१०९९०७.८	१२२६४५.०	२७५४.५	१/	३.८	२९४५७.३	२/	३९.७	१२७३७.२	११.६
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	३०९४४६.७	३५८२१३.८	४१५५२८.०	४९०३२३.०	४८७६७.१		१५.८	५७३१४.२		१६.०	७४७९५.०	१८.०
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम२+	१८७८९६.०	२०९३७५.८	२३०३१३.४	२५९५४९.६	२१४७९.८		११.४	२०९३७.६		१०.०	२९२३६.२	१२.७
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	६६९३९.५	७२६६४.३	७९९३०.७	९११२१.०	५७२४.८		८.६	७२६६.४		१०.०	१११९०.३	१४.०
मुद्रा चल्ती निक्षेप	४१५९८.५	४२३२०.४	४८४५६.९	५१८४८.९	७२१.९		१.७	६१३६.५		१४.५	३३९२.०	७.०
ख. बचत तथा कल निक्षेप	२५३४१.०	३०३३८.८	३१४७३.८	३९२७२.१	५००२.९		१९.७	११३०.०		३.७	७७९८.३	२४.८
ख. बचत तथा कल निक्षेप	१२०९५६.५	१३६७११.६	१५०३८२.७	१६८४२८.६	१५७५५.०		१३.०	१३६७१.२		१०.०	१८०४५.९	१२.०
३.२ आवधिक निक्षेप	१२२५५०.६	१४८८३७.९	१८५२९७.५	२३०७७३.४	२७२८७.३		२२.४	३६३७६.६		२४.४	४५५५८.८	२४.६
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	३१७६४४.५	३६६६६२.८	४२७१२१.०	५०३२४०.७	४९४९८.३		१५.६	६०४५८.२		१६.५	७६११९.७	१७.८

सं - संशोधित अनुमान

प्र - प्रक्षेपित

१/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नोबसान रु. २१०.८ करोड समायोजन

२/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु. ६३३५.० करोड समायोजन

अनुसूची २
आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को मौद्रिक नीतिको लक्ष्य र प्रगति विवरण

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	६२	मौद्रिक नीतिको प्रमुख लक्ष्यको रूपमा रहेको मूल्य स्थायित्व कायम गर्न उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६ प्रतिशतको सीमाभित्र राख्ने ।	आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को ११ महिनामा औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६.३ प्रतिशत रहेको ।
२.	६३	आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा कम्तीमा ७ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने ।	२०७७ जेठ मसान्तमा विदेशी विनिमय सञ्चिति रु. १३०६ अर्ब ४६ करोड कायम रहेको । उक्त सञ्चिति ११.७ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहेको ।
३.	६४	नेपाल सरकारको बजेटमा उल्लिखित ८.५ प्रतिशतको हाराहारीमा आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी मौद्रिक व्यवस्थापन गरिने ।	प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा साधन परिचालन बढेको, बैकिङ्ग प्रणालीमा तरलता सहज रहेको र कर्जाको व्याजदर क्रमशः घट्दै गएको ।
४.	६५	विस्तृत मुद्राप्रदायको विस्तारलाई १८ प्रतिशतको सीमाभित्र कायम गर्ने ।	वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७७ जेठ मसान्तमा विस्तृत मुद्राप्रदाय १७.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको ।
५.	६५	आन्तरिक कर्जा विस्तार २४ प्रतिशतमा र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा वृद्धि २१ प्रतिशतमा सीमित गर्ने ।	वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७७ जेठ मसान्तमा आन्तरिक कर्जा १६.९ प्रतिशतले र मौद्रिक क्षेत्रको निजी क्षेत्रमाथिको दावी १३ प्रतिशतले वृद्धि भएको ।
६.	६७	मौद्रिक व्यवस्थापनको प्रमुख उपकरणको रूपमा रहेको खुला बजार कारोबार संचालनका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले यस बैंकमा राख्नुपर्ने अनिवार्य नगद अनुपात बाहेकको अधिक तरलतालाई अनुगमन गर्दै बैंकहरुको अन्तर बैंक कारोबार दरलाई सञ्चालन लक्ष्यको रूपमा लिइने ।	कार्यान्वयन भइरहेको ।
७.	६९	ब्याजदर करिडोरको माथिल्लो सीमाको रूपमा स्थायी तरलता सुविधा दर ६ प्रतिशत, नीतिगत दरको रूपमा रिपो दरलाई ४.५ प्रतिशत र तल्लो सीमाको निक्षेप संकलन दरलाई ३ प्रतिशत कायम गरिएको ।	मिति २०७६/०५/१८ मा करिडोर सम्बन्धी कार्यविधि संशोधन भई लागू गरिएको ।
८.	६९	ब्याजदर करिडोर अन्तर्गतको रिपो सुविधा Overnight आधारमा तथा निक्षेप संकलन सुविधा एक हप्ताका लागि प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	मिति २०७६/०५/१८ मा ब्याजदर करिडोर सम्बन्धी कार्यविधि संशोधन भई लागू गरिएको ।
९.	७२	अन्तिम ऋणदाता सुविधा दरको रूपमा रहेको बैंकदरलाई ६.५ प्रतिशतबाट ६ प्रतिशत कायम गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१०.	७३	यस बैंकले प्रदान गर्ने साधारण पुनरकर्जा दरलाई ४ प्रतिशतबाट ३ प्रतिशत कायम गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
११.	७४	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले साधारण पुनरकर्जा उपयोग गर्ने ऋणीबाट बढीमा ७ प्रतिशतसम्म ब्याज लिन पाउने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
१२.	७५	यस बैंकले साना तथा मझौला उद्यमका लागि असल कर्जाको धितो सुरक्षणमा प्रदान गर्दै आएको रु १० लाखसम्मको पुनरकर्जाको विद्यमान दरलाई ५ प्रतिशतबाट घटाई ३ प्रतिशत कायम गरिनेछ भने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ऋणीबाट लिनसक्ने विद्यमान ब्याजदरलाई १० प्रतिशतबाट घटाई ७ प्रतिशत कायम गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
१३.	७८	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले विदेशबाट ऋण प्राप्त गर्नसक्ने स्रोतको दायरा विस्तार गर्दै बैंकिङ्ग क्षेत्रका अतिरिक्त पेन्सन फन्ड, हेज फन्ड लगायतका स्रोतबाट समेत ऋण ल्याउन सक्ने व्यवस्था गरिने । यसरी प्राप्त स्रोतको उपयोगका क्षेत्रहरू समेत विस्तार गरिने ।	२०७६/०५/२३ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
१४.	७९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा ऋण लिन सक्ने विद्यमान व्यवस्था अन्तर्गत ऋणको ब्याजदर ६ महिनाको LIBOR दरमा थप ३ प्रतिशतभित्र हुनुपर्ने प्रावधान रहेकोमा यस्तो ब्याजदर LIBOR दरमा थप ४ प्रतिशतभित्र हुनसक्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०५/२३ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
१५.	८०	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले संस्थागत विदेशी निक्षेपकर्ता तथा गैर-आवासीय नेपालीहरूबाट कम्तिमा पनि २ वर्ष अवधि भएको विदेशी मुद्रा मुद्दती निक्षेप संकलन गर्न सक्ने र यस्तो निक्षेपको शतप्रतिशतसम्म नेपाली मुद्रामा कर्जा प्रवाह गर्न पाउने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०५/१३ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
१६.	८१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले स्वदेशी मुद्रामा निक्षेप संकलन गर्दा एक संस्थाबाट संकलित निक्षेप आफ्नो कुल स्वदेशी मुद्रा निक्षेपको अधिकतम १० प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने । कुल स्वदेशी मुद्रा निक्षेपमा संस्थागत निक्षेपको अंश ५० प्रतिशतसम्म हुनसक्ने विद्यमान व्यवस्थालाई यथावत् राखिएको ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको । २०७७ जेठ मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कुल निक्षेपमा संस्थागत निक्षेपको अंश ४५ प्रतिशत रहेको ।
१७.	८२	वाणिज्य बैंकहरूले २०७७ असार मसान्तभित्र आफ्नो चुक्ता पुँजीको न्यूनतम २५ प्रतिशत बराबर अनिवार्य रूपमा ऋण पत्र जारी गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको । आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा १२ वाणिज्य बैंकबाट ऋणपत्रमार्फत रु. २६ अर्ब ९ करोडको साधन परिचालन भएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१८.	८३	बैंकहरुले जारी गरेको ऋणपत्रको शतप्रतिशत रकम कर्जा प्रवाहका लागि उपयोग गर्न सक्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
१९.	८४	नेपाली नागरिकसँग रहेको सुन बैंकमा निक्षेपको रुपमा जम्मा गर्न सक्ने विषयमा नीतिगत व्यवस्था गरिने ।	बैंकमा सुन निक्षेप राख्न पाउने सम्बन्धमा कार्यविधि तयार गरी मिति २०७६/११/२२ गते निर्देशन जारी भइसकेको ।
२०.	८५	व्यक्तिगत प्रकृतिका कर्जा, घर कर्जा तथा हायर पर्चेज कर्जा लगायतका किस्ता भुक्तानीमा आधारित गैर-व्यावसायिक कर्जा प्रवाह गर्दा ऋण भुक्तानी आम्दानी अनुपात (Debt Service to Gross Income Ratio-DTI) को अधिकतम सीमा कायम गरिने ।	मिति २०७६/०९/०८ मा निर्देशन जारी गरिएको र यस सम्बन्धी व्यवस्थामा नियमित अनुगमन भइरहेको ।
२१.	८६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले छुट्टा छुट्टै वा एकमुष्ट गरी रु. १ करोड वा सो भन्दा बढी कर्जा प्रवाह गर्दा अनिवार्य रुपमा स्थायी लेखा नम्बर (PAN) लिनुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा यस्तो सीमा रु ५० लाख कायम गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
२२.	८९	पूर्वाधार विकास बैंकले परियोजना छनौट गर्दा गर्नुपर्ने लगानीको न्यूनतम सीमा रु. ३० करोड कायम गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
२३.	९०	तोकिएका प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरुमा सहूलियतपूर्ण कर्जा उपलब्ध होस् भन्ने उद्देश्यले यस बैंकले स्थापना गरेको पुनरकर्जा कोषको सञ्चालन कार्यविधि जारी गरिने ।	मिति २०७६/०९/२९ मा कार्यविधि जारी गरिएको ।
२४.	९१	यस बैंकले प्रदान गर्ने पुनरकर्जा सुविधाको उपयोगमा प्रादेशिक सन्तुलन कायम गर्न यस बैंकका प्रदेश स्थित कार्यालयहरुले पुनरकर्जाको निवेदन संकलन गरी आवश्यक समन्वय र सिफारिश गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।	पुनरकर्जा कार्यविधिमा उक्त व्यवस्था समावेश गरिएको ।
२५.	९१	पुनरकर्जा सुविधा प्राप्त गर्ने ऋणीको नामावली सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था गरिने ।	आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा पुनरकर्जा सुविधा प्राप्त गर्ने ऋणीको नामावली यस बैंकको वेबसाइटमा सार्वजनिक गरिएको ।
२६.	९२	औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७३ मा उल्लेख भएका अति अविकसित र अविकसित क्षेत्रका तोकिएका उत्पादनमूलक उद्योगका लागि साधारण पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
२७.	९३	“सहूलियतपूर्ण कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५” बमोजिम प्रवाह गरिने कर्जालाई प्रभावकारी बनाइने ।	कार्यविधि परिमार्जन गरिनुका साथै अनुपालना स्थितिको नियमित अनुगमन भइरहेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
२८.	९४	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ऋणीबाट सहूलियतपूर्ण कर्जाको ब्याज असुलउपर गर्दा ऋणीले पाउने ब्याज अनुदान घटाएर मात्र असुलउपर गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाइने ।	नियमित अनुगमनमार्फत उक्त व्यवस्था प्रभावकारी बनाइएको ।
२९.	९६	अन्तर बैंक सापटी रकमलाई कर्जा/स्रोत परिचालन अनुपात गणना गर्ने प्रयोजनमा समावेश गर्ने व्यवस्थालाई पुनरावलोकन गरिने	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
३०.	९७	वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीतिले कर्जा र निक्षेपको ब्याजदर बीचको अन्तर आर्थिक वर्ष २०७७/७८ सम्म ४.४ प्रतिशत भन्दा कम भएको हुनुपर्ने व्यवस्था गरेको सन्दर्भमा वाणिज्य बैंकहरूले कर्जा र निक्षेपको भारत औसत ब्याजदर अन्तर २०७७ असार मसान्तसम्म ४.४ प्रतिशतमा ल्याइसक्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी भएको । २०७७ जेठ मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा र निक्षेपको भारत औसत ब्याजदर अन्तर ४.२६ प्रतिशत कायम भएको ।
३१.	९८	रु. १५ लाखसम्मको कृषि, उद्यम तथा व्यवसाय प्रवर्द्धन कर्जा प्रवाह गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आधार दरमा २ प्रतिशतसम्ममात्र थप गरी ऋणको ब्याज तोक्न पाउने, कुनै प्रकारको सेवा शुल्क लिन नपाउने र समय अगावै कर्जा भुक्तानी गरेमा अग्रिम भुक्तानी शुल्क लिन नपाइने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको साथै यसको निरन्तर अनुगमन भइरहेको ।
३२.	९८	बैंक तथा वित्तीय संस्थाका प्रत्येक शाखाले रु. १५ लाखसम्मको कृषि, उद्यम तथा व्यवसाय कर्जा निवेदन प्राप्त भएको सात दिन भित्र स्वीकृत गर्नुपर्ने र स्वीकृत हुन नसक्ने भएमा सोको प्रष्ट कारण समेत सम्बन्धित ग्राहकलाई जानकारी दिनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको साथै यस व्यवस्थाको निरन्तर अनुगमन भइरहेको ।
३३.	१०२	वाणिज्य बैंकहरू एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्त प्रक्रियामा संलग्न भई २०७७ असार मसान्तभित्र एकीकृत कारोबार संचालन गरेमा विद्यमान व्यवस्था अनुसार उपलब्ध हुने सहूलियतका अतिरिक्त देहाय बमोजिमका थप सहूलियत प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिने । (क) कृषि, उर्जा र पर्यटन क्षेत्रमा तोकिएको कर्जा पुऱ्याउनु पर्ने अवधि २०७८ असार मसान्त कायम गरिने । (ख) कर्जा र निक्षेपबीचको ब्याजदर अन्तर ४.४ प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने अवधि २०७८ असार मसान्त कायम गरिने । (ग) शाखा विस्तार गर्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु नपर्ने ।	मिति २०७६/०४/२२ र मिति २०७६/०९/०८ मा निर्देशन जारी गरिएको । आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा २ वाणिज्य बैंकहरू मर्जर प्रक्रियामा संलग्न भएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
		(घ) संचालक समितिका सदस्य, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत तथा नायव प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पदबाट हटेको कम्तिमा ६ महिना व्यतीत नभई यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त अन्य संस्थामा संचालक वा अन्य कुनै पनि हैसियतमा काम गर्न नपाउने विद्यमान प्रावधान लागु नहुने । (ङ) चुक्ता पुँजीको २५ प्रतिशत बराबर ऋणपत्र जारी गरिसक्नु पर्ने अवधि २०७८ असार मसान्त कायम गरिने ।	
३४.	१०३	एक भन्दा बढी बैंक तथा वित्तीय संस्थामा निश्चित प्रतिशत भन्दा बढी सेयर स्वामित्व हुने सेयरधनीहरु भएका बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई गाभ्ने/गाभिने र प्राप्तिमा प्राथमिकतामा राखी मर्जरमा लैजाने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाइने ।	अध्ययन भइरहेको ।
३५.	१०४	प्रणालीगतरूपमा महत्वपूर्ण बैंक (Systemically Important Bank) को नियमन तथा सुपरिवेक्षणका लागि छुट्टै व्यवस्था गरिने ।	अध्ययन भइरहेको ।
३६.	१०५	लिजिङ्ग सम्बन्धी कानून तर्जुमा प्रक्रिया अगाडि बढाइने ।	लिजिङ्ग फाइनान्स सम्बन्धी कानूनको मस्यौदा तयार भई छलफलको क्रममा रहेको ।
३७.	१०६	वित्तीय सेवाका ग्राहकको हित संरक्षणको लागि वित्तीय ग्राहक संरक्षण सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरिने ।	मस्यौदा तयार भई स्वीकृतिको क्रममा रहेको ।
३८.	१०६	निक्षेपकर्ता र ऋणीको गुनासो व्यवस्थापन गर्दै वित्तीय क्षेत्रप्रति सर्वसाधारणको विश्वास अभिवृद्धि गर्न यस बैंकमा वित्तीय ग्राहक संरक्षण इकाई (Financial Consumer Protection Unit) स्थापना गरिने ।	यस बैंकमा रहेको गुनासो सुनुवाई इकाईलाई वित्तीय ग्राहक संरक्षण इकाईको रूपमा रुपान्तरण गरिएको ।
३९.	१०७	स्थानीय तहका सबै ६७४३ वडासम्म नै वित्तीय सेवाको पहुँच पुऱ्याउन बैंक शाखा नभएका वडाहरुमा शाखा रहित बैंक खोल्न यस बैंकको स्वीकृति लिनु नपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको । २०७६ असार मसान्तमा शाखारहित बैंकिङ्ग केन्द्र संख्या १५३० रहेकोमा २०७७ जेठ मसान्तमा १६३२ पुगेको ।
४०.	१०८	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहकलाई प्रदान गर्ने सेवा सम्बन्धी जानकारी Audio Notice Board बाट समेत निःशुल्क रूपमा उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४१.	१०९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका वेबसाइटमार्फत सार्वजनिक हुने सामग्रीहरु नेपाली भाषामा समेत राख्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
४२.	११०	सम्पत्ति शुद्धीकरण एवम् आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी नियन्त्रणका लागि goAML System को प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूले समेत कोर-बैंकिङ्ग सफ्टवेयरबाट सार्फै goAML Software मा विवरणहरू अपलोड गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०९/०८ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४३.	१११	कर्जा सूचनाको गुणस्तर सुधारका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कर्जा सूचना केन्द्रमा उपलब्ध गराउनु पर्ने कर्जा सम्बन्धी विवरणको नियमित अनुगमन गर्ने व्यवस्था गरिने ।	स्थलगत निरीक्षणको क्रममा नियमित अनुगमन भइरहेको ।
४४.	११२	वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीले समेत लघुवित्त सम्बन्धी कारोबार गरेको भए त्यस्तो कारोबारको छुट्टै सूचना कर्जा सूचना केन्द्रलाई दिनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४५.	११३	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्ना कर्मचारीहरूको दक्षता अभिवृद्धिका लागि तोकिएको खर्च रकम सोही प्रयोजनमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिदै कर्मचारीहरूलाई अनिवार्य रूपमा प्रमाणीकृत पाठ्यक्रममा आधारित अभिमुखीकरण सम्बन्धी प्रमाणपत्र लिनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	कार्यान्वयनमा रहेको ।
४६.	११४	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कायम गर्नु पर्ने कर्जा स्रोत अनुपातको अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउँदै तोकिएको अनुपात उल्लंघन गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई कारवाही गर्ने व्यवस्था गरिने ।	प्रभावकारी रूपमा अनुगमन भइरहेको र उल्लंघन गर्ने संस्थालाई कारवाही गर्ने गरिएको ।
४७.	११५	समष्टिगत विवेकशील नियमनको रूपमा Countercyclical Buffer सम्बन्धी व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको । कोभिड-१९ को कारण २०७६/१२/१६ बाट यो व्यवस्था स्थगित गरिएको ।
४८.	११५	Liquidity Coverage Ratio/Net Stable Funding Ratio सम्बन्धी मापदण्ड जारी गरिने ।	अध्ययन भइरहेको ।
४९.	११६	नेपालका बैंक तथा वित्तीय संस्थाको विदेशमा शाखा खोल्न नीतिगत व्यवस्था गरिने ।	यस सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था रहेको ।
५०.	११६	विदेशी बैंकको नेपालमा प्रतिनिधि/शाखा कार्यालय स्थापना गर्ने नीतिगत व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिने ।	पुनरावलोकनको कार्य अधि बढाइएको ।
५१.	११७	विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूमा Basel II पूर्णरूपमा लागू गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
५२.	११७	विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूमा Stress Testing गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
५३.	११८	वाणिज्य बैंकहरूले प्रत्येक आर्थिक वर्षका लागि निक्षेप दायित्व तथा कर्जा सापट सहितको वार्षिक कार्ययोजना संचालक समितिबाट स्वीकृत गराई यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा यस्तो कार्ययोजनाको संचालक समितिले त्रैमासिक रूपमा समीक्षा गरी यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाइने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको साथै यसको अनुगमन भइरहेको ।
५४.	११९	पूर्वाधार विकास बैंकले समेत आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना प्रत्येक आर्थिक वर्षको साउन मसान्तभित्र यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
५५.	१२०	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व कोषमा जम्मा भएको रकमको न्यूनतम १० प्रतिशत प्रत्येक प्रदेशमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिँदै उक्त कोषबाट हुने खर्चलाई थप व्यवस्थित र पारदर्शी बनाइने ।	खर्च गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा रहेको ।
५६.	१२१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा प्रवाहका क्रममा ऋणी स्वयमले छनौट गरेको बीमा कम्पनीबाट मात्र कर्जाको सुरक्षण स्वरूप राखिएको सम्पत्तिको बीमा गराउनु पर्ने र कर्जासँग प्रत्यक्ष रूपले सम्बन्धित बीमा पोलिसी बाहेक अन्य कुनै पनि प्रकारको बीमा पोलिसी बिक्री गर्न नपाउने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
५७.	१२२	लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूले महानगरपालिका, उप-महानगरपालिका र जिल्ला सदरमुकाम बाहेक नगरपालिका र गाउँपालिका क्षेत्रमा एक शाखा स्थापना गरेपश्चात् मात्र उपमहानगरपालिका वा जिल्ला सदरमुकाममा एक शाखा स्थापना गर्न सकिने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
५८.	१२३	लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूले अनिवार्य रूपमा एक तिहाइ कर्जा कृषि क्षेत्रमा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको । २०७६ चैत मसान्तमा लघुवित्त वित्तीय संस्थाबाट कृषि क्षेत्रमा आफ्नो कुल कर्जाको ४१.७ प्रतिशत प्रवाह भएको ।
५९.	१२४	लघुवित्त वित्तीय संस्थाका लागि Stress Testing सम्बन्धी मार्गदर्शन जारी गरिने ।	मार्गदर्शन तर्जुमाको क्रममा रहेको ।
६०.	१२५	एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति हुने लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई देहाय बमोजिमका थप सहूलियत प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइने : (क) एकल ग्राहक कर्जा सीमा नाघेको ऋणीको कर्जालाई सीमा भित्र ल्याउन समय थप गर्ने,	२०७६/०४/२२ मा निर्देशन जारी गरिएको । आर्थिक वर्ष २०७६ /७७ मा १९ लघुवित्त वित्तीय संस्था गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ति हुने प्रक्रियामा सामेल भई ८ संस्था कायम भएका ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
		<p>(ख) तोकिएको पुँजी कोष अनुपात पुऱ्याउनु पर्ने समय थप गर्ने,</p> <p>(ग) सञ्चालक समितिका सदस्य र प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पदबाट हटेको कम्तिमा ६ महिना व्यतीत नभई यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त अन्य संस्थामा संचालक वा अन्य कुनै पनि हैसियतमा काम गर्न नपाउने विद्यमान प्रावधान लागु नहुने,</p> <p>(घ) स्वीकार योग्य धितो लिई समूहमा आवद्ध भएका तथा नभएका गाउँपालिका क्षेत्रमा बसोबास गर्ने व्यक्तिहरूलाई लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूबाट लघुउद्यम सञ्चालन गर्न प्रदान गरिने कर्जाको सीमा रु. १० लाखबाट रु. १५ लाख पुऱ्याइने,</p> <p>(ङ) आफ्ना कर्मचारीहरूको तलब, भत्ता तथा सुविधालाई निक्षेपको रूपमा स्वीकार गरी स्रोत परिचालन गर्नसक्ने ।</p>	
६१.	१२६	एक भन्दा बढी लघुवित्त वित्तीय संस्थामा निश्चित प्रतिशत भन्दा बढी सेयर स्वामित्व हुने सेयरधनीहरू भएको संस्थालाई गाभ्ने/गाभिने र प्राप्तमा प्राथमिकतामा राखी मर्जरमा लैजाने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाइने ।	उपर्युक्त व्यवस्थाका सम्बन्धमा अध्ययन भइरहेको ।
६२.	१२७	Digitization र FinTech को उपयोग बढाई विद्युतीय माध्यमबाट गरिने भुक्तानीलाई अभिवृद्धि गर्दै नगद कारोबारलाई क्रमशः घटाउँदै लैजाने नीति अवलम्बन गरिने ।	विद्युतीय माध्यमबाट गरिने भुक्तानी सम्बन्धी कारोबारलाई अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले यस विभागबाट हालसम्म ९ वटा भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक र १४ वटा भुक्तानी सेवा प्रदायक संस्थाहरूलाई अनुमति पत्र प्रदान गरिएको । साथै, २७ वाणिज्य बैंक, १९ विकास बैंक र ७ वित्त कम्पनीले समेत भुक्तानी सेवा प्रदायकको रूपमा रही कारोबार गर्न सक्ने गरी इजाजतपत्र प्रदान गरिएको । विद्युतीय भुक्तानी कारोबारको सीमा वृद्धि गरिएको ।
६३.	१२८	भुक्तानी प्रणालीको आधुनिकीकरणका लागि पूर्वाधारहरूको विकास गर्दै सबै आर्थिक कारोबार विद्युतीय माध्यमबाट गर्न प्रोत्साहन गरिने ।	२०७६/०५/२९ बाट वास्तविक समयको भुक्तानी प्रणाली (RTGS) सञ्चालनमा आएको । आर्थिक कारोबारलाई विद्युतीय माध्यमबाट गर्न प्रोत्साहन गर्न Connect IPS, मोबाइल बैंकिङ्ग, इन्टरनेट बैंकिङ्ग, QR Code लगायतका विद्युतीय भुक्तानीका उपकरणहरूको माध्यमबाट कारोबार प्रोत्साहित गरिएको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
६४.	१२९	चालु आर्थिक वर्ष २०७६/७७ भित्र वास्तविक समयको भुक्तानी प्रणाली (RTGS) सञ्चालनमा ल्याइने ।	मिति २०७६/०५/२९ बाट वास्तविक समयको भुक्तानी प्रणाली (RTGS) औपचारिक रुपमा सञ्चालनमा ल्याइएको ।
६५.	१२९	राष्ट्रिय भुक्तानी द्वार/स्वीचको विकासमार्फत विद्युतीय भुक्तानी कारोबारको अन्तरआवद्धता (Interoperability) सुनिश्चित गरी भुक्तानी कारोबारको राफसाफ स्वदेशमै हुने व्यवस्था गरिने ।	राष्ट्रिय भुक्तानी द्वार/स्वीच निर्माणको कार्य अगाडि बढेको ।
६६.	१३०	मोबाइल र इन्टरनेटमार्फत भुक्तानी सेवा विस्तार गरी दुर्गम स्थानहरूमा वित्तीय पहुँच पुऱ्याउन भुक्तानी सेवा प्रदायक संस्थाहरूलाई प्रोत्साहन गरिने ।	विद्युतीय भुक्तानी कारोबार प्रोत्साहन गरी वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि गर्न भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक र भुक्तानी सेवा प्रदायकलाई अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने कार्य जारी रहेको ।
६७.	१३१	Point of Sale (POS) मेसिनमार्फत कारोबार गर्दा ग्राहकसँग अतिरिक्त शुल्क लिन नपाइने व्यवस्था गरिने ।	मिति २०७६/०९/१७ मा निर्देशन जारी भएको ।
६८.	१३२	कार्डमार्फत नेपाली मुद्रामा गरिने भुक्तानी तथा फछ्यौट कारोबारलाई वृद्धि गर्ने उद्देश्यले Co-Brand Card/National Card निष्काशन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाइने ।	Union Pay International र Smartchoice Technology को सहकार्यमा Co-Brand Card जारी भइसकेको ।
६९.	१३३	भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाहरूले विद्युतीय माध्यमबाट हुने कारोबारको अनलाइन रिपोर्टिङ्ग गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७६/०५/१९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
७०.	१३४	बैंक तथा वित्तीय संस्थामा नगद जम्मा गर्न Cash Deposit Machine (CDM) राख्नु पर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	कार्यान्वयनको लागि छलफलको क्रममा रहेको ।
७१.	१३५	नेपाल सरकारको बजेटमा उल्लेख भए अनुसार वस्तु तथा सेवाको मूल्य कार्ड वा विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी गर्दा बीजकमा उल्लेखित मूल्य अभिवृद्धि गरेको १० प्रतिशत रकम भुक्तानीकर्ताको बैंक खातामा सोभै जम्मा हुने व्यवस्थाका लागि समन्वय गरिने ।	२०७६ माघ २८ देखि कार्यान्वयनमा आएको ।
७२.	१३६	हेजिङ्ग सम्बन्धी नियमावली, २०७५ को प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि हेजिङ्ग सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरिने ।	हेजिङ्ग सम्बन्धी नियमावली, २०७५ नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भई आएको र उक्त नियमावली अनुरूप कार्यविधि तर्जुमा गर्ने कार्य अगाडि बढेको ।
७३.	१३७	सफ्टवेयर खरीद वा मर्मत गरी भुक्तानी पठाउने रकमको सटही अनुमति प्रदान गर्दा सम्बन्धित नियामक निकायको सिफारिश आवश्यक हुने व्यवस्था गरिने ।	सफ्टवेयर खरीद वा मर्मत गरी भुक्तानी पठाउने रकमको सटही अनुमति सम्बन्धमा नियामक निकाय सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयसँग समन्वय भइरहेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
७४.	१३८	सामाजिक सञ्जाल तथा अनलाइनमार्फत हुने विज्ञापनवापत विदेशी मुद्रामा हुने भुक्तानी तथा प्राप्तिको व्यवस्थापन गर्न आवश्यक नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने ।	२०७६/१०/१७ गते सर्वसाधारणको जानकारीको लागि लागि सूचना जारी गरिएको । सामाजिक सञ्जाल तथा अनलाइन मार्फत विज्ञापन गर्दा अनौपचारिक माध्यमबाट हुने विदेशी मुद्रा भुक्तानी तथा त्यस्ता माध्यमबाट हुने विदेशी मुद्रा प्राप्तिलाई औपचारिक माध्यममा ल्याउन नीतिगत व्यवस्था गर्ने कार्य प्रक्रियामा रहेको ।
७५.	१३९	विप्रेषण आप्रवाहलाई राष्ट्रिय प्राथमिकताका क्षेत्रमा परिचालन गर्न तथा औपचारिक माध्यमको प्रयोगलाई बढावा दिन वैदेशिक रोजगार बचतपत्र तथा नागरिक बचतपत्रको बिक्री वर्षेभरी खुला गर्न आवश्यक समन्वय गरिने ।	वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको बिक्री वर्षेभरि गर्न शुरु गरिएको ।
७६.	१४०	विदेशी लगानी आप्रवाहलाई थप प्रोत्साहन गर्न एकल विन्दु सेवा केन्द्रमा रहेको यस बैंकको विदेशी विनिमय इकाईलाई प्रभावकारी बनाउँदै विदेशी लगानी भित्र्याउने र फिर्ता लैजाने प्रक्रियालाई सरलीकरण गरिने ।	आवश्यक संख्यामा कर्मचारी थप गरी इकाईलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै लगिएको ।
७७.	१४१	वैदेशिक लगानी भित्र्याउन यस बैंकको स्वीकृतिका लागि प्राप्त भएका निवेदन उपर यथाशीघ्र आवश्यक निर्णय गरिसक्ने व्यवस्था मिलाइने ।	वैदेशिक लगानी भित्र्याउन विदेशी विनिमय सहजीकरण एकाई, एकल विन्दु सेवा केन्द्रमा अवश्यक सम्पूर्ण कागजात सहित प्राप्त हुने निवेदन उपर यथाशीघ्र कारवाही गर्ने गरिएको ।
७८.	१४२	विदेशी मुद्रा कारोबार गर्ने इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाहरुको अनुगमन तथा निरीक्षण कार्यका लागि विशेष व्यवस्था गरिने ।	इजाजतपत्र तथा निरीक्षण विनियमावली, २०६७ मा संशोधन प्रक्रिया स्वीकृतिको अन्तिम चरणमा रहेको । २०७७ जेठ मसान्तसम्म ६ बैंक तथा वित्तीय संस्था, १२५ विप्रेषण र मनिचेञ्जर कम्पनी र ५२ होटल, ट्राभल्स, ट्रेकिङ्ग, कार्गो, एयरलाइन्स तथा अन्य गरी जम्मा १८३ संस्थाको अनुगमन/निरीक्षण सम्पन्न गरिएको ।
७९.	१४३	अध्ययन, सामूहिक भ्रमण लगायतमा हुने विदेशी विनिमय खर्चलाई नियमन गर्न आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिने ।	२०७६/०८/०५ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
८०.	१४४	नेपाल भ्रमण वर्ष २०२० लाई मध्यनजर गर्दै प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरुमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले छुट्टै काउण्टर खोली विदेशी मुद्रा सटही सुविधा प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले काउण्टर/शाखा स्थापना गरी विदेशी मुद्रा सटहीको अनुमति माग भएमा सहमति दिने व्यवस्था रहेको ।

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
८१.	१४५	विदेशी विनिमय कारोबारलाई प्रभावकारी ढंगले अनुगमन गरी औपचारिक माध्यम बाहिर हुने विप्रेषण लगायतका कारोबारलाई बैकिङ्ग प्रणालीको दायरामा ल्याउने व्यवस्था गरिने ।	यस बैकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुको निरन्तर अनुगमन भइरहेको । यस कार्यको लागि डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा उच्चस्तरीय संयन्त्र गठन भएको ।

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को मौद्रिक नीतिको अर्द्ध-वार्षिक समीक्षाको लक्ष्य र प्रगति विवरण

१.	५२	स्वप्रयोजनका लागि निर्माण/खरिद गरिने पहिलो घरको लागि प्रदान गरिने कर्जामा ऋण भुक्तानी आम्दानी अनुपात (DTI) अधिकतम ६० प्रतिशत कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/११/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
२.	५३	स्वप्रयोजनका लागि निर्माण/खरिद गरिने पहिलो घर तथा रु. ५० लाखदेखि रु. २ करोडसम्मको कृषि, पर्यटन एवम् साना तथा मझौला पेशा/व्यवसायका लागि कर दाखिला कागजातको आधारमा कर्जा प्रदान/नवीकरण गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७६/११/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
३.	५४	नियमानुसार दर्ता भएका घर जग्गा व्यवसाय कम्पनीहरुले सञ्चालन गर्ने नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायबाट अनुमति प्राप्त आयोजनाका लागि प्रदान गरिने कर्जाको ऋण मूल्य अनुपात (LTV Ratio) महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका र काठमाडौं महानगरपालिकासँग जोडिएका नगरपालिका क्षेत्रमा अधिकतम ५० प्रतिशत र सो बाहेकका क्षेत्रमा ६० प्रतिशत कायम गरिने ।	२०७६/११/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४.	५५	प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जालाई थप प्रोत्साहित गर्न सुक्ष्म निगरानी (watch list) सम्बन्धी व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिने ।	२०७६/११/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
५.	५६	कोरोना भाइरसको संक्रमणको कारणबाट असर पर्न सक्ने सम्भावित क्षेत्रहरु पहिचान गरी त्यस्ता क्षेत्रहरुमा प्रवाह भएको कर्जामा पुनरकर्जा सुविधा र पुनरसंरचना तथा पुनरतालिकीकरणको व्यवस्थाहरुमा आवश्यकता अनुसार पुनरावलोकन गरिने ।	कार्यान्वयन भएको ।
६.	५७	लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरुले गर्ने लाभांश (नगद वा बोनस शेयर) वितरण सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा परिमार्जन गरी गरिने ।	२०७६/११/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।

७.	५८	नेपाली नागरिक, फर्म तथा संस्थाले व्यवसाय संचालन वा विस्तार गर्न यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिई भारतबाट भा.रु. १० करोडसम्म र अन्य मुलुकबाट अमेरिकी डलर १० लाखसम्म कम्तिमा ३ वर्ष अवधिको लागि सहूलियतपूर्ण ब्याज वा विना ब्याजमा ऋण/सापटी लिन पाउने व्यवस्था गरिने ।	२०७६/११/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
८.	५९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले विदेशी संस्थाहरु तथा गैर आवासीय नेपालीहरुबाट निक्षेप संकलन गर्न सक्ने व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरी दायरा थप फराकिलो बनाइने ।	यस सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थामा सरोकारवालाहरूसँग छलफल भइरहेको ।
९.	६०	वास्तविक समयको भुक्तानी प्रणाली (Real Time Gross Settlement System-RTGS) मा सबै विकास बैंक र सबै वित्त कम्पनीलाई समेत उक्त प्रणालीमा आवद्ध गरिने ।	हालसम्म १० विकास बैंक र १४ वित्त कम्पनीसँग Participant Agreement सम्पन्न भएको । कोभिड-१९ को कारण बाँकी विकास बैंक र वित्त कम्पनीसँग Participant Agreement गर्न बाँकी रहेको ।
१०.	६१	भुक्तानी सम्बन्धी कारोबार गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त संस्थाले कारोबार तथा कार्डसँग सम्बन्धित संबेदनशील सूचनाको सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्न Payment Card Industry, Data Security Standard (PCI-DSS) का प्रावधानहरुको पालना र भुक्तानी प्रणालीको परीक्षण (System Audit) सम्बन्धमा नियमित अनुगमन तथा निगरानीको व्यवस्था मिलाइने ।	भुक्तानी तथा फस्यौट विनियमावली, २०७७ मा आवश्यक व्यवस्था गरी नियमित अनुगमन तथा निगरानी गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको ।
११.	६२	राष्ट्रिय भुक्तानी स्वीच (National Payment Gateway) स्थापनाको प्रक्रिया अगाडि बढाइने ।	राष्ट्रिय भुक्तानी स्वीचको स्थापना सम्बन्धी कार्य नेपाल क्लियरिङ हाउस लिमिटेडमार्फत अगाडि बढाउने सम्बन्धमा अवधारणा तयार गरी छलफलको क्रममा रहेको ।

तालिका सूची

तालिका १	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)
तालिका २	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)
तालिका ३	कुल राष्ट्रिय आय तथा बचत
तालिका ४	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (२०७१/७२ = १००)
तालिका ५	मौद्रिक सर्वेक्षण
तालिका ६	मौद्रिक सर्वेक्षण (वार्षिक विन्दुगत)
तालिका ७	ब्याजदर संरचना
तालिका ८	मौद्रिक व्यवस्थापन
तालिका ९	सोभै खरिद र बिक्री बोलकबोल
तालिका १०	रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोल
तालिका ११	निक्षेप संकलन बोलकबोल
तालिका १२	ब्याजदर करिडोर
तालिका १३	सरकारी वित्त स्थिति (बैकिङ्ग कारोवारमा आधारित)
तालिका १४	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण
तालिका १५	नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण
तालिका १६	वैदेशिक व्यापार
तालिका १७	शोधनान्तर स्थिति
तालिका १८	बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति
तालिका १९	विदेशी मुद्रा खरिद/बिक्री

तालिका १
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

शीर्षक	रु. करोडमा						प्रतिशत परिवर्तन				
	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७
कृषि	२४,०१३.८	२४,०६८.१	२४,३१९.७	२६,०३३.२	२७,३५१.४	२८,०५९.०	०.२	५.२	२.८	५.१	२.६
कृषि तथा वन मत्स्यपालन	२३,५७७.५	२३,५८०.६	२४,७९३.१	२५,४६७.५	२६,७५४.०	२७,४१८.८	०.०	५.१	२.७	५.१	२.५
गैर कृषि	४८,३६५.५	४८,५४९.५	५२,९१८.१	५७,०१५.९	६१,२१७.६	६२,६०५.६	०.४	९.०	७.७	७.४	२.३
उद्योग	१०,९३९.९	१०,२४३.७	११,५१४.०	१२,६१५.७	१३,५९०.२	१४,०२९.२	-६.४	१२.४	९.६	७.७	३.२
खानी तथा उत्खनन	३२३.३	३१४.३	३५७.५	३८९.२	४२३.९	४२१.०	-२.८	१३.७	८.९	८.९	-०.७
उत्पादन उद्योग	४,८०६.८	४,४२९.३	४,८५१.०	५,२९५.७	५,६५७.०	५,५२८.८	-८.०	९.७	९.२	६.८	-२.३
विद्युत, ग्यास तथा पानी	१,५३३.१	१,४१६.८	१,७०६.७	१,८७९.७	२,०४२.०	२,६२९.५	-७.६	२०.५	९.६	९.१	२८.७
निर्माण	४,२७६.६	४,०९०.४	४,५९८.७	५,०५९.५	५,४६६.९	५,४४९.९	-४.४	१२.४	१०.०	८.१	-०.३
सेवा	३७,४२५.७	३८,३०५.७	४१,४०४.१	४४,४००.२	४७,६२७.५	४८,५७६.५	२.४	८.१	७.२	७.३	२.०
थोक तथा खुद्रा व्यापार	९,६१९.१	९,४११.०	१०,४२९.९	११,८५०.८	१३,१६०.९	१३,४३८.५	-२.२	११.९	१२.५	११.१	२.१
होटल तथा रेस्टुरेन्ट	१,२८०.४	१,१५६.४	१,२४१.२	१,३६२.४	१,४६२.२	१,२२४.०	-९.७	७.३	९.८	७.३	-१६.३
यातायात, भण्डारण तथा संचार	७,४८०.७	७,६३१.४	८,१२४.९	८,५०२.६	९,००४.५	८,७८४.५	२.०	६.५	४.६	५.९	-२.४
वित्तीय मध्यस्थता	२,८६२.९	३,१०७.५	३,३९०.०	३,६०६.४	३,८२९.५	४,०२६.५	८.६	९.१	६.४	६.२	५.१
घर जग्गा, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरु	५,५३१.३	५,७३७.३	६,०६२.९	६,३८०.९	६,७७१.३	६,९९१.७	३.७	५.७	५.२	६.१	३.३
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	१,३५१.६	१,३८५.७	१,५११.३	१,५८८.०	१,६७६.०	१,७९१.८	२.५	९.१	५.१	५.५	६.९
शिक्षा	४,९०२.१	५,२६१.३	५,६५०.१	५,९३४.०	६,२३७.३	६,५४१.५	७.३	७.४	५.०	५.१	४.९
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	१,१६६.२	१,२०४.१	१,२९२.४	१,३७४.३	१,४६७.१	१,५७०.८	३.२	७.३	६.३	६.८	७.१
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरु	३,२३१.७	३,४११.१	३,६०१.३	३,८००.९	४,०१८.७	४,२०७.८	५.६	५.६	५.५	५.७	४.७
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थतासहित)	७२,३७९.३	७२,६१७.६	७८,२३७.८	८३,०४९.१	८८,५६९.१	९०,६६४.७	०.३	७.७	६.१	६.६	२.४
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	२,९५२.४	३,०४८.८	३,२८२.८	३,३३४.५	३,४७६.३	३,६४०.१	३.३	७.७	१.६	४.३	४.७
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	६९,४२६.९	६९,५६८.८	७४,९५५.०	७९,७१४.६	८५,०९२.८	८७,०२४.५	०.२	७.७	६.३	६.७	२.३
उत्पादित वस्तुमा खुद कर	७,००६.६	७,३१४.७	८,२५१.०	९,०६७.१	९,८१५.८	१०,१२५.५	४.४	१२.८	९.९	९.१	२.३
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	७६,४३३.६	७६,८८३.५	८३,२०६.०	८८,७८१.७	९४,९०८.६	९७,१५०.०	०.६	८.२	६.७	७.०	२.३

सं - संशोधित अनुमान

प्रा - प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका २
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
(प्रचलित मूल्यमा)

शीर्षक	रु. करोडमा						प्रतिशत परिवर्तन					
	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	
कृषि	६२,५९०.१	६५,६७७.९	७२,४२८.३	७८,४४९.२	८३,८९६.१	९२,५६९.६	४.९	१०.३	८.३	६.९	१०.३	
कृषि तथा वन मत्स्यपालन	६१,६५७.२	६४,५६९.७	७१,९९०.६	७७,९७७.५	८२,२६८.६	९०,६७५.४	४.७	१०.३	८.१	६.९	१०.२	
गैर कृषि	९,३२.८	१,१०८.२	१,२३७.७	१,४७१.७	१,६२७.५	१,८९४.२	१८.८	११.७	१८.९	१०.६	१६.४	
उद्योग	१३४,५८०.५	१४२,०८७.४	१७१,८६४.५	१९६,९२८.६	२२१,०४९.९	२४२,२५६.०	५.६	२१.०	१४.१	१२.७	९.६	
खानी तथा उत्खनन	२९,२१९.५	२९,५०९.५	३५,४००.३	४०,८३३.३	४५,९८७.०	४७,७८८.३	१.०	२०.०	१५.३	१२.६	३.९	
उत्पादन उद्योग	१,१८७.५	१,१६३.०	१,४२३.३	१,६६४.६	१,८५०.४	१,८३८.४	-२.१	२२.४	१७.०	११.२	-०.६	
विद्युत, ग्यास तथा पानी निर्माण	११,८९८.०	१२,०९६.७	१३,३८६.२	१५,१९२.०	१७,२३९.२	१७,०४४.४	१.७	१०.७	१३.५	१३.५	-१.१	
यतायात, भण्डारण तथा संचार	२,२०५.१	२,११८.०	३,०६०.९	३,३५५.१	३,६६०.०	४,७०५.८	-४.०	४४.५	९.६	९.१	२८.६	
वित्तीय मध्यस्थता	१३,९२८.९	१४,१३१.८	१७,५३०.०	२०,६२९.६	२३,२३७.४	२४,१९९.७	१.५	२४.०	१७.६	१२.७	४.१	
सेवा	१०५,३६१.०	११२,५७७.९	१३६,४६४.२	१५५,२९५.३	१७५,०६२.९	१९५,४६७.६	६.८	२१.२	१३.८	१२.७	११.१	
शोक तथा खुद्रा व्यापार	२८,९५६.६	२९,३२४.८	३३,१०९.६	३८,१०६.६	४३,८१३.६	४६,५२०.५	१.३	१२.९	१५.१	१५.०	६.२	
होटल तथा रेस्टुरेन्ट	४,०४७.९	४,१४५.९	४,७७२.८	५,२४१.२	५,६२८.८	५,७१९.६	२.४	१५.१	९.८	७.४	-१६.३	
यातायात, भण्डारण तथा संचार	१६,४९७.६	१६,७४०.५	१८,४४८.९	१९,६१७.२	२२,००२.३	२१,५०४.६	१.५	१०.२	६.३	१२.२	-२.३	
वित्तीय मध्यस्थता	९,१४०.६	१०,७७५.८	१३,५३७.५	१७,२२९.४	१९,३४६.९	२२,१७१.०	१७.९	२५.६	२७.३	१२.३	१४.६	
घर जग्गा, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरु	१६,६९४.७	१९,१३२.५	२६,७३९.२	३०,९३६.०	३५,३०७.७	३९,६८७.७	१४.६	३९.८	१५.७	१४.७	१२.४	
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	५,१४२.२	५,२७२.०	६,९४२.१	७,२७४.४	८,३०६.४	९,६०७.९	२.५	३१.७	४.८	१४.२	२७.७	
शिक्षा	१२,९३६.३	१४,१६१.३	१७,३५८.९	१९,४३८.५	२१,५८२.१	२५,६७०.९	९.५	२२.६	१२.०	११.०	१८.९	
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	३,२९२.९	३,३७०.८	४,२५५.०	४,५८२.७	५,१००.३	६,२३८.३	२.४	२६.२	७.७	११.३	२२.३	
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरु	८,६५२.१	९,६५४.५	११,३०८.३	१२,८६९.२	१३,९७६.८	१७,३५५.२	११.६	१७.१	१३.८	८.६	२४.२	
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थतासहित)	१९७,१७०.६	२०७,७६५.३	२४४,२९२.८	२७४,५७७.८	३०५,९४६.०	३३४,८२५.६	५.४	१७.६	१२.४	११.१	९.८	
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	७,२६१.६	८,४०९.३	१०,३४४.५	११,९७८.३	१२,८४८.६	१३,९७३.७	१५.८	२३.०	१५.८	७.३	८.८	
कुल मूल्य अभिवृद्धि (साधारण मूल्यमा)	१८९,९०८.९	१९९,३५६.०	२३३,९४८.३	२६२,५९९.५	२९३,०९७.४	३२०,८५१.९	५.०	१७.४	१२.२	११.२	९.८	
उत्पादित वस्तुमा खुद कर	२३,१०६.०	२५,९६०.३	३३,५०१.०	४१,८९३.२	४९,७८९.६	५५,८५२.४	१२.४	२९.०	२५.१	२८.४	३.८	
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	२१३,०१५.०	२२५,३१६.३	२६७,४४९.३	३०४,४९२.७	३४२,८८६.३	३७६,७०४.३	५.८	१८.७	१३.९	१३.६	८.९	

स - संशोधित अनुमान
प्रा - प्रारम्भिक अनुमान
स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ३
कुल राष्ट्रिय आय तथा बचत
(प्रचलित मूल्यमा)

शीर्षक	रु. करोडमा						कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग अनुपात		
	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६ सं	२०७६/७७ प्रा	२०७४/७५	२०७५/७६ सं	२०७६/७७ प्रा
कुल उपभोग	१९३,४०४.६	२१६,१५१.९	२३१,५२८.७	२५३,८५०.९	२८०,२५५.८	३०८,५०७.२	८३.४	८१.०	८१.९
सरकारी क्षेत्र	२३,२५३.२	२५,९७०.४	२९,९८५.२	३५,४२६.२	३९,९९९.२	४३,४९४.५	११.६	११.६	११.५
निजी क्षेत्र	१६६,२९६.२	१८९,१८१.७	१९९,८८९.८	२१८,३६७.९	२४०,२५६.६	२६५,०१२.७	७०.१	६७.८	६८.८
गैर-मुनाफाकारी संस्थाहरु	३,८५५.२	४,०६५.९	४,६५३.६	५,०५६.७	५,६२५.१	५,८९५.७	१.७	१.६	१.६
कुल लगानी	८३,१९८.३	७६,३४१.६	१२५,२१३.३	१६४,१२६.९	१९५,६३७.१	१८८,९२६.३	५३.९	५६.६	५०.२
कुल स्थिर पुँजी लगानी	५९,५८२.३	६४,७२९.४	८४,०६९.३	१०५,१९५.७	११६,४९३.९	१०५,९९६.६	३४.५	३३.७	२८.१
सरकारी क्षेत्र	११,०२५.४	१६,०५०.२	१६,९५४.३	२६,१५०.७	२३,६३६.०	२३,४३४.१	८.६	६.८	६.२
निजी क्षेत्र	४८,५५६.८	४८,६७९.२	६७,११५.०	७९,०४५.०	९२,८५७.९	८२,५६२.४	२६.०	२६.८	२१.९
स्टक परिवर्तन	२३,६१६.०	११,६१२.३	४१,१४४.०	५८,९३१.२	७९,१४३.२	८२,९२९.८	१९.४	२२.९	२२.०
कुल आन्तरिक माग	२७६,६०२.९	२९२,४९३.६	३५६,७४२.०	४१७,९७७.८	४७५,८९३.०	४९७,४३३.५	१३७.३	१३७.६	१३२.०
वस्तु तथा सेवा निर्यात	२४,७५६.५	२१,३३३.८	२४,०३९.२	२७,१२१.७	२९,९८१.९	३०,१६९.०	८.९	८.७	८.०
वस्तु तथा सेवा आयात	८८,३४४.४	८८,५११.१	११३,३३१.९	१४०,६०६.८	१५९,९९५.५	१५०,८९८.२	४६.२	४६.३	४०.१
खुद वस्तु तथा सेवा निर्यात	(६३,५८७.९)	(६७,१७७.३)	(८९,२९२.७)	(११३,४८५.१)	(१३०,०१३.७)	(१२०,७२९.२)	-३७.३	-३७.६	-३२.०
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	२१३,०१५.०	२२५,३१६.३	२६७,४४९.३	३०४,४९२.७	३४५,८७९.३	३७६,७०४.३	१००.०	१००.०	१००.०
खुद साधन आय	३,४२४.३	३,४००.४	३,०९९.५	२,२६१.५	३,९९८.६	४,३३१.१	०.७	१.२	१.१
कुल राष्ट्रिय आय	२१६,४३९.२	२२८,७१६.७	२७०,५४८.८	३०६,७५४.२	३४१,८८०.८	३८१,०३५.४	१००.७	१०१.२	१०१.१
खुद ट्रान्सफर	७०,९९५.७	७७,८१८.७	८५,१८०.१	८६,४६७.१	९९,४७८.५	१००,८५८.५	२८.४	२८.८	२६.८
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी	२८७,४३४.९	३०६,५३५.४	३५५,७२८.९	३९३,२२१.३	४४१,३५९.४	४८१,८९३.९	१२९.१	१२९.९	१२७.९
कुल गार्हस्थ्य बचत	१९,६१०.३	९,१६४.४	३५,९२०.६	५०,६४१.८	६५,६२३.५	६८,१९७.१	१६.६	१९.०	१८.१
कुल राष्ट्रिय बचत	९४,०३०.२	९०,३८३.५	१२४,२००.३	१३९,३७०.४	१६९,१००.६	१७३,३८६.७	४५.८	४८.९	४६.०

सं - संशोधित अनुमान

प्रा - प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ४
राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क
 (आधार वर्ष : २०७१/७२ = १००)

महिना	२०७३/७४		२०७४/७५		२०७५/७६		२०७६/७७	
	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन
साउन	११५.७	८.६	११८.३	२.३	१२३.३	४.२	१३१.९	७.०
भदौ	११५.५	७.९	११९.४	३.४	१२४.०	३.९	१३१.७	६.२
असोज	११५.७	६.७	११९.२	३.१	१२४.८	४.७	१३२.६	६.२
कात्तिक	११६.१	४.८	१२०.६	३.९	१२५.६	४.१	१३२.८	५.८
मंसिर	११५.१	३.८	११९.९	४.२	१२४.४	३.७	१३२.५	६.६
पुस	११३.९	३.२	११८.५	४.०	१२३.९	४.६	१३२.४	६.८
माघ	११३.४	३.३	११९.०	५.०	१२४.२	४.४	१३२.८	६.९
फागुन	११२.४	२.९	११९.१	६.०	१२४.१	४.२	१३२.४	६.७
चैत	११३.५	३.८	११९.५	५.३	१२४.८	४.४	१३३.२	६.७
वैशाख	११५.२	३.४	१२०.०	४.१	१२६.३	५.३	१३३.७	५.८
जेठ	११५.६	२.८	१२०.३	४.१	१२७.७	६.२	१३३.५	४.५
असार	११५.९	२.७	१२१.३	४.६	१२८.६	६.०		
वार्षिक	११४.८	४.५	११९.६	४.२	१२५.१	४.६	१३२.७*	६.३*

* एघार महिनाको औसत

तालिका ५
मौद्रिक सर्वेक्षण

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७५	२०७६	२०७६	२०७७	परिवर्तन (एघार महिना)			
					२०७५/७६		२०७६/७७	
					असार	जेठ	असार	जेठ ^अ
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	१०५,४२९.२	९६,८८५.२	९८,४७८.३	१२२,७५०.५	-९,०८२.८ ^{१/}	-८.६	१७,९३७.२ ^{२/}	१८.२
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	११३,३२९.५	१०६,४७९.१	१०७,३५२.७	१३५,३०६.३	-६,८५८.४	-६.१	२७,९५३.७	२६.०
१.२ वैदेशिक दायित्व	७,९००.४	९,५८५.९	८,८७४.३	१२,५५५.८	१,६८५.६	२१.३	३,६८१.५	४१.५
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	७,७१७.८	९,११०.१	८,४४९.०	११,२८८.९	१,३९२.३	१८.०	२,८३९.९	३३.६
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	१८२.५	४७५.८	४२५.३	१,२६६.९	२९३.३	१६०.७	८४१.६	१९७.९
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	२०४,०१७.५	२४७,१६४.२	२५९,७३५.५	२८१,६५७.९	४३,६८५.५ ^{१/}	२१.४	२८,२५७.४ ^{२/}	१०.९
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	२७५,५८९.३	३२२,४४०.७	३३३,८५१.०	३७६,८५६.६	४६,८५१.४	१७.०	४३,००५.६	१२.९
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	२७,२६३.०	२६,००५.१	३७,५५४.६	४२,०६९.७	-१,२५७.९	-४.६	४,५१५.२	१२.०
अ. सरकारमाथिको दावी	३६,२१२.८	४२,४५९.५	४४,१२०.०	५८,५२०.२	६,२४६.७	१७.२	१४,४००.३	३२.६
आ. सरकारी निक्षेप	८,९४९.८	१६,४५४.४	६,५६५.४	१६,४५०.५	७,५०४.६	८३.९	९,८८५.१	१५०.६
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,००३.४	१,०१२.७	९६९.३	९७५.५	९.२	०.९	६.२	०.६
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	३,०४४.४	३,९१९.१	४,२९९.५	४,३३५.२	८७४.६	२८.७	३५.७	०.८
अ. सरकारी	३८२.७	१५९.९	१६०.७	१५१.१	-२२२.८	-५८.२	-९.६	-६.०
आ. गैर-सरकारी	२,६६१.७	३,७५९.२	४,१३८.८	४,१८४.१	१,०९७.४	४१.२	४५.३	१.१
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	२४४,२७८.४	२९१,५०३.८	२९९,०२७.६	३२९,४७६.१	४७,२२५.४	१९.३	३८,४४८.५	१३.२
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	७१,५७९.८	७५,२७६.५	७४,११५.५	९५,१९८.७	३,६१९.९	४.४	१४,७४८.२	१९.९
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	३०९,४४६.७	३४४,०४९.४	३५८,२१३.८	४०४,४०८.४	३४,६०२.७	११.२	४६,१९४.६	१२.९
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	१८७,२९६.०	१९७,२२०.७	२०९,३७५.८	२२८,१५६.८	९,३२४.७	५.०	१८,७८९.०	९.०
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	६६,९३९.५	६८,९००.४	७२,६६४.३	७८,२८८.३	१,९६०.९	२.९	५,६२४.१	७.७
मुद्रा	४१,५९८.५	४१,८०९.२	४२,३२०.४	४८,२६८.७	२१०.७	०.५	५,९४८.२	१४.१
चलती निक्षेप	२५,३४१.०	२७,०९९.२	३०,३४३.६	३०,०१९.७	१,७५०.२	६.९	-३२४.२	-१.१
ख. वचत तथा कल निक्षेप	१२०,९५६.५	१२८,३२०.३	१३६,७११.६	१४९,८८८.५	७,३६३.८	६.१	१३,१५६.९	९.६
३.२ आवधिक निक्षेप	१२१,५५०.६	१४६,८२८.७	१४८,८३७.९	१७६,२५१.६	२५,२७८.०	२०.८	२७,४१३.६	१८.४
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	३१७,१६४.५	३५३,१५९.५	३६६,६६२.८	४१५,६९७.३	३५,९९५.०	११.३	४९,०३४.५	१३.४

^अ अपरिष्कृत

१/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु.५३८.८ करोड समायोजन गरिएको ।

२/ विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा रु. ६३३५.० करोड समायोजन गरिएको ।

तालिका ६
मौद्रिक सर्वेक्षण
(वार्षिक विन्दुगत)

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७५	२०७६	२०७७	परिवर्तन			
				२०७५/७६		२०७६/७७	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	१०४,६४२.४	९६,८८५.२	१२२,७५०.५	-७,७५७.२	-७.४	२५,८६५.३	२६.७
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	११२,६०५.८	१०६,४७१.१	१३५,३०६.३	-६,१३४.६	-५.४	२८,८३५.२	२७.१
१.२ वैदेशिक दायित्व	७,९६३.३	९,५८५.९	१२,५५५.८	१,६२२.६	२०.४	२,९६९.९	३१.०
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	७,७३७.२	९,११०.१	११,२८८.९	१,३७२.९	१७.७	२,१७८.८	२३.९
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	२२६.१	४७५.८	१,२६६.९	२४९.७	११०.४	७९१.१	१६६.३
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	१९०,०७९.४	२४७,१६४.२	२८१,६५७.९	५७,०८४.८	३०.०	३४,४९३.७	१४.०
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	२५७,८२१.५	३२२,४४०.७	३७६,८५६.६	६४,६१९.२	२५.१	५४,४१५.९	१६.९
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	१२,२५८.६	२६,००५.१	४२,०६९.७	१३,७४६.५	११२.१	१६,०६४.६	६१.८
अ. सरकारमाथिको दावी	३७,१०७.१	४२,४५९.५	५८,५२०.२	५,३५२.४	१४.४	१६,०६०.७	३७.८
आ. सरकारी निक्षेप	२४,८४८.५	१६,४५४.४	१६,४५०.५	-८,३९४.१	-३३.८	-३.९	०.०
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,००४.७	१,०१२.७	९७५.५	७.९	०.८	-३७.२	-३.७
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	२,८३५.०	३,९१९.१	४,३३५.२	१,०८४.१	३८.२	४१६.२	१०.६
अ. सरकारी	३८३.३	१५९.९	१५१.१	-२२३.४	-५८.३	-८.७	-५.५
आ. गैर-सरकारी	२,४५१.७	३,७५९.२	४,१८४.१	१,३०७.५	५३.३	४२४.९	११.३
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	२४१,७२३.२	२९१,५०३.८	३२९,४७६.१	४९,७८०.७	२०.६	३७,९७२.३	१३.०
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	६७,७४२.१	७५,२७६.५	९५,१९८.७	७,५३४.४	११.१	१९,९२२.२	२६.५
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	२९४,७२१.८	३४४,०४९.४	४०४,४०८.४	४९,३२७.६	१६.७	६०,३५९.०	१७.५
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	१७६,६८०.४	१९७,२२०.७	२२८,१५६.८	२०,५४०.४	११.६	३०,९३६.१	१५.७
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	६२,१३९.३	६८,९००.४	७८,२८८.३	६,७६१.१	१०.९	९,३८७.९	१३.६
मुद्रा	४०,४४७.१	४१,८०९.२	४८,२६८.७	१,३६२.१	३.४	६,४५९.५	१५.४
चलती निक्षेप	२१,६९२.१	२७,०९९.२	३०,०१९.७	५,३९९.१	२४.९	२,९२८.५	१०.८
ख. बचत तथा कल निक्षेप	११४,५४१.१	१२८,३२०.३	१४९,८६८.५	१३,७७९.२	१२.०	२१,५४८.२	१६.८
३.२. आवधिक निक्षेप	११८,०४१.५	१४६,८२८.७	१७६,२५१.५	२८,७८७.२	२४.४	२९,४२२.९	२०.०
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	३०२,४५९.०	३५३,१५९.५	४१५,६९७.३	५०,७००.५	१६.८	६२,५३७.७	१७.७

^अ अपरिष्कृत

तालिका ७
ब्याजदर संरचना
(प्रतिशत प्रतिवर्ष)

वर्ष महिना	२०७४ असार	२०७५ असार	२०७६ जेठ	२०७६ असार	२०७६ असोज	२०७६ पुस	२०७६ चैत	२०७७ जेठ
क. नीतिगत दर								
निर्धारित रिपो दर (करिडोर)	५.०	५.०	५.०	५.०	४.५	४.५	४.५	३.५
निर्धारित निक्षेप संकलन दर (करिडोर)	३.०	३.०	३.५	३.५	३.०	३.०	३.०	२.०
स्थायी तरलता सुविधा ब्याजदर [^]	७.०	७.०	६.५	६.५	६.०	६.०	६.०	५.०
बैंक दर	७.०	७.०	६.५	६.५	६.०	६.०	६.०	५.०
ख. पुनरकर्जा दर								
विशेष पुनरकर्जा	१.०	१.०	१.०	१.०	१.०	१.०	१.०	१.०
साधारण पुनरकर्जा	४.०	४.०	४.०	४.०	३.०	३.०	३.०	३.०
निर्यातको लागि विदेशी मुद्रामा दिइने कर्जा	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५	लाइबोर + ०.२५
ग. अनिवार्य नगद मौज्जात (सीआरआर)								
वाणिज्य बैंक	६.०	६.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	३.०
विकास बैंक	५.०	५.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	३.०
वित्त कम्पनी	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	३.०
घ. सरकारी सेक्युरिटी								
ट्रेजरी बिल्स (२८ दिने)*	-	३.०७	३.७४	४.३३	-	-	-	-
ट्रेजरी बिल्स (९९ दिने)*	०.७१	३.७४	५.५०	४.९७	४.३३	३.९७	२.९३	२.८१
ट्रेजरी बिल्स (१८२ दिने)*	१.७१	४.३९	५.६९	५.०३	४.५४	४.५१	३.७२	४.५७
ट्रेजरी बिल्स (३६४ दिने)*	-	-	५.७८	४.७८	४.५६	३.६०	३.९४	४.२३
विकास ऋण पत्र	२.६५-९.०	२.६५-६.५	२.६५-६.५	२.६५-६.५	२.६५-६.५	२.६५-६.५	२.६५-६.९७	२.६५-६.९७
राष्ट्रिय/नागरिक बचत पत्र	६.०-१०.०	६.०-८.५	८.०-९.०	८.०-९.०	८.०-९.०	८.०-९.०	८.०-९.०	८.०-९.०
ग. अन्तरबैंक कारोबार दर	०.६४	२.९६	६.९१	४.५२	४.६२	१.७६	२.९३	२.८०
घ. भारत औसत निक्षेप ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	६.१५	६.४९	६.६४	६.६०	६.७५	६.७९	६.७४	६.१७
ङ. भारत औसत कर्जा ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	११.३३	१२.४७	१२.२०	१२.१३	११.९८	११.९४	११.७७	१०.४३
च. आधार ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	९.८९	१०.४७	९.४८	९.५७	९.५६	९.४३	९.३६	८.६६

[^] २०६९ भदौ १ गतेदेखि बैंक दरमै स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्न थालिएको ।

* भारत औसत ब्याज दर

तालिका ८
मौद्रिक व्यवस्थापन

(रु. करोडमा)

शीर्षक	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७
क. तरलता प्रवाह	१४,५६६.५	३२,२४८.९	२१,९१५.५
१. रिपो	-	१६,२४६.०	१०,८५५.०
२. सोभै खरिद	३,७६२.०	-	-
३. रिपो बोलकबोल *	६,९७२.०	५७०.०	७३२.२
४. स्थायी तरलता सुविधा	३,८६२.५	१५,४३२.९	१०,३२८.३
ख. तरलता प्रशोचन	१९,५००.०	१०,०३५.०	७,८००.०
१. रिभर्स रिपो	८,४७५.०	२,०७०.०	४,८००.०
२. सोभै बिक्री	८४०.०	-	-
३. निक्षेप संकलन बोलकबोल	५,५९०.०	७,९६५.०	३,०००.०
४. निक्षेप संकलन बोलकबोल *	४,५९५.०	-	-
ग. खुद तरलता प्रवाह (+)/प्रशोचन (-)	(४,९३३.५)	२२,२१३.९	१४,११५.५

* व्याजदर करिडोर अन्तर्गतको कारोबार

तालिका ९
सोभै खरिद र बिक्री बोलकबोल

(रु. करोडमा)

महिना	खरिद बोलकबोल						बिक्री बोलकबोल					
	२०७४/७५		२०७५/७६		२०७६/७७		२०७४/७५		२०७५/७६		२०७६/७७	
	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)
साउन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
भदौ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
असोज	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कात्तिक	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
मंसिर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
पुस	२,५२७.७	३.६	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
माघ	१,१०६.८	३.४४	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
फागुन	७५.०	३.९०	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
चैत	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
बैशाख	५२.५	४.३	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
जेठ	-	-	-	-	-	-	५००.०	४.६१	-	-	-	-
असार	-	-	-	-	-	-	३४०.०	३.२९	-	-	-	-
कुल जम्मा	३,७६२.०	३.५४	-	-	-	-	८४०.०	४.१	-	-	-	-

* भारत औसत ब्याज दर

तालिका १०
रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोल

(रु. करोडमा)

महिना	रिपो बोलकबोल (७ दिने)						रिभर्स रिपो बोलकबोल					
	२०७४/७५		२०७५/७६		२०७६/७७		२०७४/७५		२०७५/७६		२०७६/७७	
	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)	रकम	ब्याज दर* (प्रतिशत)
साउन	-	-	-	-	-	-	४,५७५.०	०.३४	७०.०	१.५३	-	-
भदौ	-	-	-	-	-	-	२,४००.०	०.३७	५००.०	१.४९	-	-
असोज	-	-	-	-	३,८५५.०	४.६०	५००.०	०.४३	१,०००.०	०.३४	-	-
कात्तिक	-	-	-	-	-	-	१,०००.०	०.४१	५००.०	०.६१	-	-
मंसिर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
पुस	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	२,८००.०	२.३१
माघ	-	-	१,७४३.०	५.१८	५,०००.०	४.७४	-	-	-	-	-	-
फागुन	-	-	२१०.०	५.०४	२,०००.०	४.७५	-	-	-	-	-	-
चैत	-	-	१,६००.०	५.२२	-	-	-	-	-	-	-	-
वैशाख	-	-	६,०९२.०	५.१०	-	-	-	-	-	-	-	-
जेठ	-	-	३,९१४.०	५.१६	-	-	-	-	-	-	२,०००.०	१.२८
असार	-	-	२,६८७.०	५.०८	-	-	-	-	-	-	-	-
कुल जम्मा	-	-	१६२४६	५.१३४२	१०,८५५.०	४.६९	८,४७५.०	०.३६	२,०७०.०	०.७२	४,८००.०	१.८८

* भारतित औसत ब्याज दर

तालिका ११
निक्षेप संकलन बोलकबोल

(रु. करोडमा)

महिना	९० दिने				६० दिने		३० दिने		१५ दिने	
	२०७५/७६		२०७६/७७		२०७६/७७		२०७६/७७		२०७६/७७	
	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*	रकम	ब्याजदर*
साउन	२,६९५.०	३.६६	-	-	-	-	-	-	३,०००.०	०.८४
भदौ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
असोज	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कात्तिक	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
मंसिर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
पुस	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
माघ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
फागुन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
चैत	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
वैशाख	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
जेठ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
असार	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कुल	२,६९५.०	३.६६	-	-	-	-	-	-	३,०००.०	०.८४

*भारित औसत ब्याज दर प्रतिशत

तालिका १२
ब्याजदर करिडोर

(रु. करोडमा)

महिना	निक्षेप संकलन बोलकबोल (१४ दिने)		निक्षेप संकलन बोलकबोल (७ दिने)		रिपो बोलकबोल (१४ दिने)		रिपो बोलकबोल (ओभरनाइट)	
	२०७५/७६		२०७६/७७		२०७५/७६		२०७६/७७	
	रकम	ब्याज दर*	रकम	ब्याज दर*	रकम	ब्याज दर*	रकम	ब्याज दर*
साउन	-	-	-	-	-	-	-	-
भदौ	-	-	-	-	-	-	-	-
असोज	-	-	-	-	-	-	९७.१	४.५
कात्तिक	-	-	-	-	-	-	-	-
मंसिर	-	-	-	-	-	-	-	-
पुस	-	-	-	-	-	-	-	-
माघ	-	-	-	-	३६०.०	५.०	२११.८	४.५
फागुन	-	-	-	-	४०.०	५.०	२३४.९	४.५
चैत	-	-	-	-	-	-	-	-
वैशाख	-	-	-	-	१७०.०	५.०	१८८.५	३.५
जेठ	-	-	-	-	-	-	-	-
असार	-	-	-	-	-	-	-	-
कुल जम्मा	-	-	-	०.०	५७०.०	५.००	७३२.२	४.२

* भारत औसत ब्याज दर प्रतिशत

तालिका १३
सरकारी वित्त स्थिति
(बैंकिङ कारोवारमा आधारित)
(असार चौथो हप्ताको तथ्याङ्कमा आधारित)⁺

(रु. करोडमा)

शीर्षक	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७*	प्रतिशत परिवर्तन	
	असार २९	असार २७	असार २६	२०७५/७६	२०७६/७७
कुल खर्च	९७७६६.९	९४३५४.४	९७३००.९	-३.५	३.१
चालु	६७९६९.७	६७५९७.०	-	०.५	-
पूँजीगत	२०६०४.०	१८३३३.३	-	-११.०	-
वित्तीय व्यवस्था	१००२९.२	८५०४.१	-	-१५.१	-
कुल साधन	७२५२३.०	८३०९६.८	७९८९९.८	१४.५	-१३.४
राजस्व तथा अनुदान	७९९६५.८	८३०९६.८	६७३३०.४	१५.४	-१८.९
राजस्व	६९०९४.२	८१५५९.०	७४९७९.३	१८.०	-९.१
संघीय सरकार	-	-	६५५२०.७	-	-
प्रदेश र स्थानीय सरकार (हस्तान्तरण)	-	-	८६४०.५	-	-
वैदेशिक अनुदान	२८७९.६	१४५७.८	१८०९.६	-४९.२	२४.१
गत वर्षको नगद मौज्जात तथा बेरुजु	५५७.२	०.०	४५६९.४	-१००.०	-
बजेट बचत/घाटा	-२५२६३.९	-११३३७.५	-२५४०९.१	-५५.१	१२४.०
घाटा व्यहोरिने स्रोतहरू	२१९८१.५	१३८७३.५	३२७३०.०	-३६.९	१३५.९
आन्तरिक ऋण	१४२०३.७	६५९९.७	१८८६६.०	-५४.२	१८९.७
आन्तरिक सापटी	१४४७५.१	६५३८.२	१९०००.४	-५४.८	१९०.६
क. ट्रेजरी बिल्स	७९५.९	६४३.५	९०००.०	-९९.९	१२९.६
ख. विकास ऋणपत्र	७२००.०	५८९४.७	१००००.०	-१८.९	६९.६
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	-	-	-	-	-
घ. नागरिक बचतपत्र	७५.१	-	-	-१००.०	-
ङ. वैदेशिक रोजगारी बचतपत्र	४.९	-	०.४	-१००.०	-
अधिविकर्ष	०.०	-	-	-	-
अन्य @	-२७९.४	-२६.५	-१३४.५	-९०.२	४०६.६
साँवा फिर्ता तथा शेयर विविधकरण	३९७.८	३००.९	११३.७	-५.३	-६२.२
वैदेशिक ऋण	७४६०.९	७०६०.९	१३७५०.३	-५.४	९४.७
संघीय सरकारको कुल उपलब्ध स्रोत	-३२८२.३	२५३५.९	७३२८.९	-१७७.३	१८९.०
प्रदेश सरकार खर्च	-	-	११०४८.४	-	-
प्रदेश सरकार स्रोत	-	-	१२८२८.०	-	-
क. संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान तथा राजस्व	-	-	८७९०.८	-	-
ख. राजस्व तथा प्राप्ती	-	-	४०३७.२	-	-
प्रदेश सरकारको बजेट बचत/घाटा	-	-	१७७९.६	-	-
स्थानीय सरकारको खातामा भएको रकम	५५३३.७	-१७९४.८	३३२८.९	-१३१.०	-२९४.१
सरकारी कोष खातामा भएको रकम	१६६९.१	-१७५२.२	-५३.५	-२०५.५	-९६.९
मु.अ.क. कोष खाता	२५७.६	१२.४	३५.३	-९५.२	१८५.२
भन्सार कोष खाता	६४.४	३७.६	४९.९	-४९.६	३२.५
पुर्ननिर्माण कोष खाता	१२४.९	-२,८२८.७	-	-२३६५.७	-
अन्य आय**	१२९४.२	१०२६.५	-१३८.६	-१५.५	-११३.५
चालु मौज्जात	३९१२.५	-९३९.१	१२३८३.९	-१२३.८	-१४२९.९

*आ.व. २०७५/७६ देखि सरकारी वित्त स्थितिमा संघीय सरकारको तथ्याङ्क मात्र समावेश गरिएको। २०७५/७६ को राजस्व परिचालन अन्तर्गत संघीय सरकारको राजस्व तथा प्रदेश सरकार र स्थानीय तहलाई जाने विभाज्य कोषको रकमलाई समेटिएको।

⁺प्रस्तुत तथ्याङ्क सरकारी कारोवार गर्ने नेपाल राष्ट्र बैंक लगायत सरकारी कारोवार गर्ने सम्पूर्ण वाणिज्य बैंकहरूबाट प्राप्त तथ्याङ्कमा आधारित रहेको। त्यसैगरी, ८१ वटै जिल्लास्थित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरू र भुक्तानी केन्द्रहरूबाट प्राप्त निकाशा विवरणमा आधारित रहेको।

@ नेपाल सरकारको कारोवारबाट आर्जित व्याज तथा अन्य।

** ग्यारेन्टी डिपोजिट, अपरेसनल फण्ड, आकस्मिक कोष लगायतको रकम समावेश।

तालिका १४
नेपाल सरकारको तिर्न बाँकी कुल आन्तरिक ऋण

(रु. करोडमा)

सि.नं.	ऋणपत्रहरु तथा स्वामित्व	२०७५	२०७६	२०७७	रकम परिवर्तन	
		असार	असार	असार	(असार २०७६ - असार २०७५)	(असार २०७७ - असार २०७६)
१	ट्रेजरी बिल्लस	१४४८४.८	१४६७९.३	२१५२१.८	१९४.५	६८४२.५
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	२६१२.०	१८४७.३	२१३२.०	-७६४.७	२८४.७
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	११८१५.३	१२५०९.५	१८३३२.७	६९४.२	५८२३.२
	ग. विकास बैंकहरु	४२.०	२९६.१	९५७.२	२५४.१	६६१.१
	घ. वित्त कम्पनीहरु	१५.५	२६.२	७१.९	१०.७	४५.७
	ड. अन्य	०.०	०.२	२८.०	०.२	२७.८
२	विकास ऋणपत्र	२३५९०.०	२९७३४.७	३८९९४.७	६१४४.७	९२६०.०
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	४५२८.७	४४०३.३	४३५५.७	-१२५.५	-४७.६
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	१५७७१.१	२२९७९.३	३०८०५.५	७२०८.३	७८२६.२
	ग. विकास बैंकहरु	७५६.९	१२७१.५	२१८१.६	५१४.६	९१०.१
	घ. वित्त कम्पनीहरु	३५३.३	५०६.०	११९०.४	१५२.७	६८४.४
	ड. अन्य	२१८०.०	५७४.६	४६१.५	-१६०५.४	-११३.१
३	राष्ट्रिय बचतपत्र	९०.६	०.०	०.०	-९०.६	०.०
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	२६.२	०.०	०.०	-२६.२	०.०
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ग. विकास बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	घ. वित्त कम्पनीहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ड. अन्य	६४.४	०.०	०.०	-६४.४	०.०
४	नागरिक बचतपत्र	८७१.६	८३७.६	७६४.२	-३४.०	-७३.४
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	२९०.८	२७९.५	१९३.५	-११.३	-८६.०
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ग. विकास बैंकहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	घ. वित्त कम्पनीहरु	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ड. अन्य	५८०.९	५५८.१	५७०.७	-२२.८	१२.५
५	बैदेशिक रोजगार बचतपत्र	५२.८	४५.१	४०.५	-७.७	-४.७
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	१.१	१.३	१.१	०.२	-०.२
	ख. अन्य	५१.७	४३.९	३९.४	-७.८	-४.५
६	कुल आन्तरिक ऋण	३९०८९.९	४५२९६.७	६१३२१.२	६२०६.९	१६०२४.५
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	७४५८.८	६५३१.३	६६८२.३	-९२७.४	१५०.९
	ख. वाणिज्य बैंकहरु	२७५८६.४	३५४८८.८	४९१३८.२	७९०२.५	१३६४९.४
	ग. विकास बैंकहरु	७९८.९	१५६७.६	३१३८.८	७६८.७	१५७१.२
	घ. वित्त कम्पनीहरु	३६.८	५३२.२	१२६२.४	१६३.४	७३०.२
	ड. अन्य	२८७७.१	११७६.८	१०९९.६	-१७००.३	-७७.२
७	नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको निक्षेप (अधिविकर्ष (+)/बचत(-))	-८९४९.८	-६५६५.४	-१९४२३.०	२३८४.४	-१२८५७.६

तालिका १५
नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण

(रु. करोडमा)

सि.नं.	विवरण	२०७४ असार		२०७५ असार		२०७६ असार		२०७७ असार	
		रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)
क	आन्तरिक ऋण प्राप्त	८८३३.८	३.३	१४४७४.७	४.८	९६३८.२	२.८	१९४६४.२	५.२
	ट्रेजरी बिल्स	३३००.०	१.२	७९९५.९	२.४	२६४३.५	०.८	९३००.०	२.५
	विकास ऋणपत्र	५५००.०	२.१	७२००.०	२.४	६९९४.७	२.०	१००००.०	२.७
	राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१६०.५	०.०
	नागरिक बचतपत्र	२८.६	०.०	७५.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	५.२	०.०	३.७	०.०	०.०	०.०	३.७	०.०
ख	आन्तरिक ऋण भुक्तानी	३८७८.६	१.५	३७५२.०	१.२	३४३१.३	१.०	३४३९.८	०.९
	ट्रेजरी बिल्स	३८६५.०	१.४	३७५२.०	१.२	२४४९.०	०.७	२४५७.५	०.७
	विकास ऋणपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	८५०.०	०.२	७४०.०	०.२
	राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	९०.७	०.०	०.०	०.०
	नागरिक बचतपत्र	१२.७	०.०	०.०	०.०	३४.०	०.०	२३३.९	०.१
	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	०.९	०.०	०.०	०.०	७.६	०.०	८.४	०.०
ग	नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण (क-ख)	४९५५.२	१.९	१०७२२.७	३.५	६२०६.९	१.८	१६०२४.४	४.३
	ट्रेजरी बिल्स	-५६५.०	-०.२	३४४३.९	१.१	१९४.५	०.१	६८४२.५	१.८
	विकास ऋणपत्र	५५००.०	२.१	७२००.०	२.४	६९४४.७	१.८	९२६०.०	२.५
	राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	-९०.७	०.०	१६०.५	०.०
	नागरिक बचतपत्र	१५.९	०.०	७५.१	०.०	-३४.०	०.०	-२३३.९	-०.१
	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	४.३	०.०	३.७	०.०	-७.६	०.०	-४.७	०.०
घ	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	२६७४४९.३	१००.०	३०४४९२.७	१००.०	३४५८७९.३	१००.०	३७६७०४.३	१००.०

तालिका १६
वैदेशिक व्यापार[†]

(रु. करोडमा)

विवरण	वार्षिक		एघार महिना			प्रतिशत परिवर्तन (एघार महिना)	
	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७५/७६	२०७६/७७
कुल निर्यात	८१३६.०	९७११.०	७३५७.५	८७८३.५	८८००.३	१९.४	०.२
भारत	४६७२.०	६२७३.२	४२४६.५	५६५९.१	६२९५.०	३३.३	११.२
चीन	२४३.८	२११.०	२२५.५	१९६.५	११३.९	-१२.८	-४२.१
अन्य मुलुक	३२२०.२	३२२६.८	२८८५.६	२९२७.९	२३९१.४	१.५	-१८.३
कुल आयात	१२४५१०.३	१४१८५३.५	११०७८७.२	१२९९८०.०	११००८१.३	१७.३	-१५.३
भारत	८१४१०.२	९१७९०.९	७३१२३.६	८४१६६.४	६७०५९.९	१५.१	-२०.३
चीन	१५९९८.७	२०५५२.७	१४२७८.७	१८६६१.३	१६९७२.९	३०.७	-९.०
अन्य मुलुक	२७०११.४	२९५०९.९	२३३८५.०	२७५५२.३	२६०४८.६	१६.१	-४.१
व्यापार सन्तुलन	-११६३७४.३	-१३२१४३.६	-१०३४२९.७	-१२११९६.५	-१०९२८१.०	१७.२	-१६.४
भारत	-७६७३८.२	-८५५१७.८	-६८८७७.१	-७८५०७.३	-६०७६४.९	१४.०	-२२.६
चीन	-१५७५४.९	-२०३४१.८	-१४०५३.२	-१८४६४.८	-१६८५९.०	३१.४	-८.७
अन्य मुलुक	-२३८८१.२	-२६२८३.१	-२०४९९.४	-२४२२४.४	-२३६५७.२	१८.२	-२०.३
कुल व्यापार	१३२६४६.३	१५१५६४.५	११९४४४.७	१३८७६३.४	११८८८१.७	१७.५	-१४.३
भारत	८६०८२.१	९८०६४.१	७७३७०.१	८९८२५.५	७३३५४.९	१६.१	-१८.३
चीन	१६२४२.५	२०७६३.७	१४५०४.१	१८८५७.८	१७०८६.७	३०.०	-९.४
अन्य मुलुक	३०३२१.७	३२७३६.६	२६२७०.५	३००८०.२	२८४४०.०	१४.५	-५.५
१. निर्यात आयात अनुपात	६.५	६.८	६.६	६.८	८.०		
भारत	५.७	६.८	५.८	६.७	९.४		
चीन	१.५	१.०	१.६	१.१	०.७		
अन्य मुलुक	११.९	१०.९	१२.३	१०.८	९.२		
२. कुल निर्यातमा अंश							
भारत	५७.४	६४.६	५७.७	६४.४	७१.५		
चीन	३.०	२.२	३.१	२.२	१.३		
अन्य मुलुक	३९.६	३३.२	३९.२	३३.३	२७.२		
३. कुल आयातमा अंश							
भारत	६५.४	६४.७	६६.०	६४.८	६०.९		
चीन	१२.८	१४.५	१२.९	१४.४	१५.४		
अन्य मुलुक	२१.८	२०.८	२१.१	२०.९	२३.७		
४. कुल व्यापार घाटामा अंश							
भारत	६५.९	६४.७	६६.६	६४.८	६०.०		
चीन	१३.५	१५.४	१३.६	१५.२	१६.६		
अन्य मुलुक	२०.५	१९.९	१९.८	२०.०	२३.४		
५. कुल व्यापारमा अंश							
भारत	६४.९	६४.७	६५.५	६४.७	६१.७		
चीन	१२.२	१३.७	१२.३	१३.६	१४.४		
अन्य मुलुक	२२.९	२१.६	२२.२	२१.७	२३.९		
६. कुल व्यापारमा निर्यात आयातको अंश							
निर्यात	६.१	६.४	६.२	६.३	७.४		
आयात	९३.९	९३.६	९३.८	९३.७	९२.६		

[†] भन्सार तथ्यांकमा आधारित

तालिका १७
शोधनान्तर स्थिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०७४/७५		२०७५/७६		२०७६/७७*		प्रतिशत परिवर्तन (एघार महिना)	
	एघार महिना	वार्षिक	एघार महिना	वार्षिक	एघार महिना	२०७५/७६	२०७६/७७*	
क. चालु खाता	-२०९९४.१	-२४६६२.२	-२४९०८.५	-२६५३६.०	-७९६३.९	१८.६	-७९.२	
निर्यात, एफ.ओ.बी.	८४७५.७	९३४७.४	१०२७०.६	११३८५.१	९८३०.६	२१.२	-४.३	
तेल	११२०.४	१२१३.४	१४८६.२	१५९८.६	३२.६	३२.६	-३५.५	
अन्य	७३५५.३	८१३३.९	८७८४.४	९७८६.५	८८७२.०	१९.४	१.०	
आयात, एफ.ओ.बी.	-१०९१९७.२	-१२२९२७.२	-१२८२७७.६	-१३९८६८.५	-१०८१६२.८	१७.५	-१५.७	
तेल	-१५४०५.६	-१७३०६.७	-१९६४१.४	-२१५५३.९	-१५३३९.९	२७.५	-२१.९	
अन्य	-९३७९१.७	-१०५६२०.५	-१०८६३६.२	-११८३१४.७	-९२८२२.९	१५.८	-१४.६	
व्यापार सन्तुलन	-१००७२१.५	-११३५७९.९	-११८००७.०	-१२८४८३.४	-९८३३२.२	१७.२	-१६.७	
खुद सेवा आय	८५.९	१६९.१	-९२७.१	-१५२२.६	-४८९.३	-११७८.८	-४७.२	
सेवा आय	१५९५९.६	१७६६३.१	१७१०३.०	१८६३७.२	१५१२४.०	७.२	-१७.४	
यात्रा	६३८६.२	६८५२.२	७०२५.१	७५३७.४	५७८५.७	१०.०	-१७.६	
अन्य नपरेको सरकारी आय	१९०२.७	२२४६.१	२१००.३	२१८४.२	१०८७.३	१०.४	-४.८	
अन्य	७६७०.६	८५६४.८	७९७७.६	८९१५.५	७२५०.९	४.०	-९.१	
सेवा भुक्तानी	-१५८७३.६	-१७४९४.०	-१८०३०.१	-२०१५९.८	-१४६१३.२	१३.६	-१९.०	
यातायात	-५७२२.४	-६२२२.८	-६०१५.२	-६५२२.६	-६९७८.०	५.१	२.७	
यात्रा	-७१८५.८	-७९५९.७	-८०७७.५	-८९९०.७	-८५१२.७	१२.४	-३५.८	
जसमा शिक्षा मात्र	-३४२२.८	-३८०८.९	-४०९८.६	-४६३२.१	-४५१९.४	१९.७	-३८.६	
सरकारी खर्च	-२४६.२	-२४८.३	-४४४.९	-४७०.४	-२२५.२	८०.७	-४९.४	
अन्य	-२४१.६	-३००.२	-३४४.५	-४११.६	-३०२.४	२८.६	-१३.३	
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	-१००६३५.६	-११३४०१.५	-११८९३४.२	-१३०००६.०	-९८८२१.९	१८.२	-१६.९	
खुद आय	२२९४.७	२२६१.५	२२९१.२	३९९१.६	४३८०.०	७४.३	२४.७	
आय प्राप्ती	६२१२.१	६९१४.३	७३३८.९	७९९१.७	६३६२.२	१८.१	-१३.३	
आय भुक्तानी	-४१९७.४	-४६५२.८	-३८२७.७	-४०००.१	-१९८२.२	-८.८	-४.८	
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	-९८६२०.९	-११११४९.३	-११९४२३.०	-१२६०१४.५	-९४४४१.४	१७.०	-१८.२	
खुद ट्रान्सफर	७७९२६.८	८६४६७.१	८६४६७.१	९९४७८.५	८७२७७.५	१६.६	-३.६	
ट्रान्सफर आय	७८१६७.७	८७०४७.६	९१५४४.९	१००५५.८	८७७५.८	१७.१	-४.१	
अनुदान	५२१९.०	६०९९.५	५८३६.२	६४६२.१	४७९७.५	११.९	-१७.८	
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	६७९७३.१	७५५०५.९	७९९०१.७	८७९२७.१	७७४८६.६	१७.५	-३.०	
पेन्सन	४९४९.५	५४१५.५	५७९५.१	६१५२.८	५३३३.१	१७.१	-७.१	
अन्य	२६.२	२६.८	१०.०	१६.७	१६.६	-६२.०	७५.४	
ट्रान्सफर भुक्तानी	-५४१.०	-५८०.५	-१०३०.४	-१०८०.३	-४७५.३	९०.५	-५३.९	
ख. पूँजी खाता (पूँजी ट्रान्सफर)	१५०२.२	१७७२.२	१३८७.८	१५४५.९	१३०५.१	-७.६	-६.०	
जम्मा (क+ख)	-१९४९१.९	-२२९१०.१	-२३५२०.७	-२४९९०.१	-५८८५.८	२०.७	-७५.१	
ग. वित्तीय खाता (समूह ड बाहेक)	६७३१.६	१०२८३.४	८५५९.३	९६४४.९	१९१९१.१	२५.७	१२६.९	
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आग्रवाह	१५८६.८	१७५०.५	११८०.४	१३०६.५	१८७९.६	-२५.६	५.८	
पोर्टफोलियो लगानी	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	-	-	
अन्य लगानी सम्पत्ति	-४०९४.९	-४०२९.०	-२९९२.५	-२७५४.०	४६.१	-४६.५	-१०२.१	
व्यापारिक साख	-४२.४	६१९.४	६१९.४	१०५७.०	१३४.६	-१५४१.५	-७८.०	
अन्य	-४०५२.५	-४४४८.३	-२८००.९	-३८७१.०	-२८.५	-३०.८	-३९.६	
अन्य लगानी दायित्व	९२३९.७	१२३६१.९	९४७३.९	११०९२.४	१७२७४.१	२.५	८२.४	
व्यापारिक साख	४५१२.०	५४५३.५	३०६८.९	३७१०.७	५७२४.२	-३२.०	८६.५	
ऋण	६००३.०	८४४४.१	४६०९.९	६२९८.७	७७७८.३	-२३.२	६८.७	
सरकार	५६८४.९	८११७.९	४४१६.६	६१४३.८	७७४७.१	-२२.३	७५.४	
ऋण प्राप्ती	७३०४.६	९९७६.८	५९३४.२	८१४७.७	९६८४.२	-१.८	६३.२	
साँवा भुक्तानी	-१६१९.७	-१८५८.९	-१५१७.५	-२००३.९	-१९३७.१	-६.३	२७.६	
अन्य क्षेत्र	३१८.१	३२६.३	१९३.३	१५४.९	३१.१	-३९.९	-८३.९	
करेन्सी तथा डिपोजिट	-१३१४.५	-१३३४.०	१७२९.४	१०६३.८	३७६.८	-२३१.६	११७.९	
नेपाल राष्ट्र बैंक	-१७.८	-१७.९	३.१	२.७	२.७	-११७.२	-११.८	
वाणिज्य बैंक	-१२९६.८	-१३१६.१	१७२६.४	१०६१.९	३७६.९	-२३३.१	११८.१	
अन्य दायित्व	३९.१	-१.७	६३.१	१९.१	३.०	६.९	-९५.२	
जम्मा (क+ख+ग)	-१२७६०.४	-१२६२६.६	-१५०६१.४	-१५३४५.२	१३३३३.०	१८.०	-१८.५	
घ. विविध पूँजी तथा भुलचुक	११०१२.२	११३६८.७	७७०८.०	९६६८.९	८३७२.८	-३०.०	८.६	
जम्मा (क+ख+ग+घ)	-१७४८.२	-१२३८.०	-७३५३.४	-५६७६.३	२१७०५.८	३२.०	-३९५.२	
ड. रिजर्व तथा सम्बन्धित शिर्षक	१७४८.२	१२३८.०	७३५३.४	५६७६.३	२१७०५.८	३२.०	-३९५.२	
रिजर्व सम्पत्ति	१८०४.४	१३३५.०	७३५३.४	५६७६.३	२१६९८.७	३१.०	-३९५.२	
नेपाल राष्ट्र बैंक	-१८४५.७	-२५७८.२	१०५६९.३	८०८५.७	-१८९१७.६	-६७२.६	-२७९.०	
वाणिज्य बैंक	३६५०.१	३९१३.२	-३१७२.०	-२३२२.३	-१८९१७.६	-१८६.९	-१४.८	
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	-५६.२	-९७.१	-४४.०	-८५.१	-८७.१	-२१.८	९.०	
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि)	४३३.७	-९६.०	९०८२.८	६७४०.१	-१७९३७.२	१९९४.४	-२९७.५	

तालिका १८
बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

(रु. करोडमा)

	असार २०७५	जेठ २०७६	असार २०७६	जेठ ^१ २०७७	प्रतिशत परिवर्तन (असार -जेठ)	
					२०७५/७६	२०७६/७७
क) नेपाल राष्ट्र बैंक (१+२)	१०२०१०.६	९१९६६.३	९३७०५.२	११८९३८.६	-९.८	२६.९
१. सुन, एस.डि.आर., आइएमएफमा रहेको रिजर्व	३०७१.०	३३८३.१	३४६०.८	४६६०.३	१०.२	३४.७
२. विदेशी विनिमय सञ्चिति	९८९३९.६	८८५८३.२	९०२४४.४	११४२७८.३	-१०.५	२६.६
परिवर्त्य	७३७६३.२	६४९३०.२	६६७९०.२	८३२८६.१	-१२.०	२४.७
अपरिवर्त्य	२५१७६.४	२३६५३.०	२३४५४.२	३०९९२.२	-६.१	३२.१
ख) बैंक तथा वित्तीय संस्था*	११३१८.९	१४५०४.८	१३६४७.५	१६३६७.८	२८.१	१९.९
परिवर्त्य	१०२००.७	१३२२२.६	१२५५१.५	१५४०३.०	२९.६	२२.७
अपरिवर्त्य	१११८.२	१२८२.२	१०९६.०	९६४.७	१४.७	-१२.०
ग) कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	११३२५८.५	१०३०८८.०	१०३८९१.९	१३०६४६.१	-६.५	२५.८
परिवर्त्य	८३९६३.९	७८१५२.८	७९३४१.७	९८६८९.२	-६.९	२४.४
कुल सञ्चितिमा अंश (प्रतिशतमा)	७६.२	७५.८	७६.४	७५.५	-	-
अपरिवर्त्य	२९२९४.६	२४९३५.२	२४५५०.१	३१९५६.९	-५.२	३०.२
कुल सञ्चितिमा अंश (प्रतिशतमा)	२३.८	२४.२	२३.६	२४.५	-	-
घ) कुल वैदेशिक सम्पत्ति (क+ख)	११३३२९.५	१०६४७१.१	१०७३३२.७	१३५३०६.३	-६.१	२६.०
आयात क्षमता (महिनामा)						
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति						
वस्तु	१०.८	८.८	८.९	१३.३	-	-
वस्तु तथा सेवा	९.४	७.७	७.८	११.७	-	-
कुल वैदेशिक सम्पत्ति						
वस्तु	११.१	९.१	९.२	१३.८	-	-
वस्तु तथा सेवा	९.७	८.०	८.१	१२.१	-	-
ड) वैदेशिक दायित्व	७९००.४	९५८५.९	८८७४.३	१२५५५.८	२१.३	४१.५
च) खुद वैदेशिक सम्पत्ति (घ-ड)	१०५४२९.२	९६८८५.२	९८४७८.३	१२२७५०.५	-८.१	२४.६
छ) खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (विनिमय मूल्यांकन समायोजन)	-३९६५.७	८५४४.०	६९५०.९	-२४२७२.२	-	-
ज) विदेशी विनिमय मूल्यांकन (-घाटा)	३८६९.७	५३८.८	-२१०.८	६३३५.०	-	-
झ) खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि) (छ+ज)***	-९६.०	९०८२.८	६७४०.०	-१७९३७.२	-	-
मसान्तको खरिद दर (प्रति अमेरिकी डलर):	१०९.३४	१११.३९	१०९.३६	१२१.०५		

अ - अपरिष्कृत

* नेपाल राष्ट्र बैंकबाट ईजाजतप्राप्त "क", "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू

** खुद वैदेशिक सम्पत्तिको परिवर्तन असार मसान्तको तथ्याङ्कलाई आधार मानी लिइएको र (-) चिन्हले वृद्धि भएको जनाउछ।

*** विदेशी विनिमय मूल्यांकन नाफा/घाटा समायोजन पश्चात।

तालिका १९
विदेशी मुद्रा खरिद/बिक्री

(रकम करोडमा)

महिना	परिवर्त्य विदेशी मुद्रा खरिद/ बिक्री											भारु. खरिद				
	२०७५/७६						२०७६/७७					२०७५/७६		२०७६/७७		
	खरिद		बिक्री		खुद तरलता प्रवाह/प्रशोचन		खरिद		बिक्री		खुद तरलता प्रवाह/प्रशोचन		भारु. खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री	भारु. खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री
	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	भारु. खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री	भारु. खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री
साउन	१५.८	१,७४०.५	७.०	७७१.९	८.८	९६८.७	१८.२	२,०५२.१	०.४	४०.९	१७.९	२,०११.२	२,२०४.०	३२.०	२,९२५.५	४२.०
भदौ	१९.२	२,१७८.४	-	-	१९.२	२,१७८.४	२८.२	३,२३४.५	-	-	२८.२	३,२३४.५	२,८४२.२	४०.०	२,५८१.०	३६.०
असोज	४१.९	४,९२८.२	-	-	४१.९	४,९२८.२	४३.८	४,९७६.१	-	-	४३.८	४,९७६.१	२,२०२.६	३०.०	१,९९२.४	२८.०
कात्तिक	१८.०	२,११०.७	-	-	१८.०	२,११०.७	३०.२	३,४३३.८	-	-	३०.२	३,४३३.८	२,६३२.०	३६.०	२,५६१.३	३६.०
मंसिर	२१.८	२,४७७.९	-	-	२१.८	२,४७७.९	२१.९	२,५०२.८	-	-	२१.९	२,५०२.८	२,५४५.७	३६.०	२,२८९.२	३२.०
पुस	२९.९	३,३६४.९	-	-	२९.९	३,३६४.९	२७.९	३,१८१.५	-	-	२७.९	३,१८१.५	२,९७०.९	४२.४	१,९९७.३	२८.०
माघ	३२.८	३,७३६.८	-	-	३२.८	३,७३६.८	३१.७	३,६०५.९	-	-	३१.७	३,६०५.९	२,२७९.७	३२.०	२,८४५.२	४०.०
फागुन	२४.६	२,७९०.४	-	-	२४.६	२,७९०.४	४७.९	५,५७२.१	-	-	४७.९	५,५७२.१	२,४१२.०	३४.०	२,५९७.३	३६.०
चैत	२४.१	२,६६५.९	-	-	२४.१	२,६६५.९	१६.७	२,००५.४	-	-	१६.७	२,००५.४	२,३४६.२	३४.०	२,०९१.३	२८.०
वैशाख	३५.८	३,९८६.३	-	-	३५.८	३,९८६.३	३४.१	४,१४१.८	-	-	३४.१	४,१४१.८	२,३६४.८	३४.०	९१५.९	१२.०
जेठ	३४.७	३,८६४.१	-	-	३४.७	३,८६४.१	५८.०	७,०१०.९	-	-	५८.०	७,०१०.९	२,७८३.०	४०.०	२,२६७.७	३०.०
असार	२७.३	३,०१८.७	-	-	२७.३	३,०१८.७	६२.५	७,५४८.०	-	-	६२.५	७,५४८.०	२,३४९.४	३४.०	२,५६९.१	३४.०
	३२५.९	३६,८६२.८	७.०	७७१.९	३१८.९	३६,०९१.०	४२१.०	४९,२६५.०	०.४	४०.९	४२०.६	४९,२२४.२	२९,९३२.७	४२४.४	२७,६३३.२	३८२.०